

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om läkarundersökning av fartygspersonal

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en lag om läkarundersökning av fartygspersonal. Syftet med lagen är att främja säkerheten inom sjöfarten. Genom läkarundersökning av dem som hör till fartygspersonalen ska det säkerställas att de är medicinskt lämpliga för att arbeta ombord på fartyg. Lagen ska tillämpas på personal på finländska fartyg. Vissa fartygstyper som huvudsakligen inte transporterar passagerare eller gods omfattas dock inte av den föreslagna lagen eftersom det inte vore rationellt att kräva läkarintyg av personalen på dem.

Precis som nu ska det inte krävas läkarintyg av dem som bara arbetar ombord när fartyget är i hamn, av dem som gör inspektioner eller service eller utför därmed jämförligt arbete eller av artister, när arbetet ombord är tillfälligt.

Lagen förtydligar den nuvarande lagstiftningen och för upp de gällande bestämmelserna i förordningen om läkarundersökningar av sjömän på lagnivå så som grundlagen kräver. Dessutom föreslås det att Trafiksäker-

hetsverket ska få rätt att ålägga att personer som hör till fartygspersonalen i vissa situationer ska genomgå en ny läkarundersökning.

En redare som arbetar ombord ska enligt den föreslagna lagen se till att alla som arbetar på fartyget har giltigt läkarintyg för fartygspersonal eller tillstånd till undantag för att arbeta på fartyget. Dokumenten om kompetens för att arbeta på fartyg ska förvaras på fartyget så länge personen arbetar kvar där.

Enligt propositionen ska det bestraffas som förseelse mot bestämmelserna om läkarundersökning av fartygspersonal, om en redare bryter mot sin skyldighet att kontrollera eller förvara läkarintyg på fartyget eller om någon som hör till fartygspersonalen lämnar oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd till läkaren. Straffet för förseelsen föreslås vara böter.

Förslaget till proposition har beretts i ett trepartsarbete i delegationen för sjömansärenden.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2011.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis	3
Förordningen om läkarundersökningar av sjömän	3
Sjömanshälsovårdscentraler	6
Register över läkarundersökningar	6
Syn- och hörselkrav för sjömän	7
Anvisningar om läkarundersökning av sjömän	7
Hälsokrav på studerande vid sjöfartsläroanstalter samt på utbildningsprogrammet för skeppsekonomi vid andra läroanstalter eller yrkeshögskolor	7
Behörighetsbrev för fartygspersonal	7
Delegationen för sjömansärenden	8
Internationella förpliktelser som är bindande för Finland	8
3 BEDÖMNING AV NULÄGET	9
4 DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	9
5 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	10
5.1 Ekonomiska konsekvenser	10
5.2 Konsekvenser för den offentliga ekonomin	10
5.3 Hälsoeffekter	10
6 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	11
6.1 Beredningsfaser och beredningsmaterial	11
6.2 Remissyttranden och hur de har beaktats	11
7 SAMBAND MED INTERNATIONELLA AVTAL OCH FÖRPLIKTELSER OCH MED ANDRA PROPOSITIONER	12
DETALJMOTIVERING	13
1 LAGFÖRSLAG	13
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	23
3 IKRAFTTRÄDANDE	23
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	23
LAGFÖRSLAG	25
Lag om läkarundersökning av fartygspersonal	25

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Den nya lagen om läkarundersökning av fartygspersonal ska tillämpas på personal som arbetar på finländska fartyg oberoende av vilket rättsförhållande arbetet grundar sig på. Lagen ska tillämpas dels på personer med anställnings- och tjänsteförhållanden, dels på egenföretagare, praktikanter och personer som deltar i lärande i arbete. Bestämmelserna om tillstånd till undantag som Trafiksäkerhetsverket kan bevilja fartygspersonal från reglerna om lämplighet för arbete på fartyg föreslås bli preciserade. Bestämmelser om läkarundersökning av fartygspersonal är mer heltäckande än i den gällande förordningen om läkarundersökning.

I Internationella arbetsorganisationens (ILO) nya konvention om arbete till sjöss (2006) har begreppet seaman (sjöman) på engelska ersatts med seafarer (sjöfolk, sjöfare). Det är ett vidare begrepp än sjöman i den gällande förordningen om läkarundersökning. Begreppet seafarer förekommer i ett flertal internationella avtal om arbete till sjöss.

Enligt definitionerna i ILO-konventionen om arbete till sjöss och i rådets direktiv 2009/13/EG av den 16 februari 2009 om genomförande av det avtal som ingåtts av European Community Shipowners' Association (ECSA) och European Transport Workers' Federation (ETF) om 2006 års konvention om arbete till sjöss och om ändring av direktiv 1999/63/EG avses med sjöman (på finska merenkulkija, på engelska seafarer) varje person som är anställd, sysselsatt eller arbetar i någon funktion ombord på ett fartyg som omfattas av avtalet. Definitionen är inte entydig och ILO preciserade därför definitionen i en resolution från 2006. Där sägs det att personer som tillfälligt arbetar på ett fartyg kan undantas definitionen. Om arbetet ombord är tillfälligt, men kortvarigt kan det handla om en sjöman. Det spelar inte nödvändigtvis någon roll om arbetet är av relevans för sjöfarten eller inte. Personer som regelbundet befinner sig längre perioder på ett fartyg kan betraktas som sjömän i den bety-

delse som ILO-konventionen om arbete till sjöss avser utan att deras arbete är relaterat till sjöfart. Till exempel personal som är specialiserad på reparationer och underhåll av fartyg och arbetar ombord på ett fartyg till sjöss kan betraktas som sjömän. I resolutionen räknas det upp vilka kategorier av anställda som bör beaktas när man avgör om en person är sjöman eller inte. Faktorer som spelar in är hur länge personen vistas på fartyget, hur regelbundet arbetet till sjöss är, var det huvudsakliga arbetsstället finns (ombord/på land), vikt syfte arbetet ombord har och vilket behov av skydd personen har.

Eftersom begreppet merenkulkija på finska och sjöman på svenska är snävare än begreppet fartygspersonal, använder denna lag begreppet fartygspersonal för sjömän och andra som arbetar ombord på fartyg. Begreppet merenkulkija på finska och sjöman på svenska täcker inte in fartygspersonal som arbetar på fartyg som rör sig på Finlands territorialvatten.

2 Nuläge

Det nuvarande systemet med läkarundersökning av sjömän består av sjömansläkare, sjömanshälsovårdscentraler och läkarundersökningar av sjömän. Undersökningarna är uppdelade i första undersökning och förnyad undersökning. Syftet med läkarundersökningarna är att säkerställa att personer i sjöfartyrken är medicinskt lämpliga att utföra sina arbetsuppgifter utan att sjösäkerheten eller personens egen eller någon annans säkerhet ombord äventyras. Ett indirekt mål är att personer som är olämpliga för yrket inte ska gå till sjöss eller utbilda sig för ett yrke som de ändå inte kommer att kunna utöva.

2.1 Lagstiftning och praxis

Förordningen om läkarundersökningar av sjömän

Social- och hälsovårdsministeriets förordning om läkarundersökningar av sjömän

(476/1080), nedan kallad *förordningen om läkarundersökning*, utfärdades den 18 juni 1980.

Förordningen föreskriver om läkarundersökningar av sjömän, men också om bland annat arbetsgivarens skyldigheter, läkarintyg och hur de ska förvaras, uppgifter som ska lämnas för läkarundersökningar, tillstånd till undantag och förbud mot att fortsätta arbeta på fartyg.

Tillämpningsområde

Enligt 1 § 1 mom. ska förordningen tillämpas på personer som anställs i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande eller i annan syssla ombord på fartyg, om sjömanslagen (423/1978) ska tillämpas på arbete som utförs där. Enligt 2 mom. ska förordningen inte tillämpas på arbetstagare som anställs på fiskefartyg, om det inte är ett däckat fartyg som används för fångst i öppen sjö.

Enligt 1 mom. ska sjömanslagen tillämpas på arbete som en arbetstagare utför för en arbetsgivares räkning under dennes ledning och övervakning mot lön eller annat vederlag på ett finländskt fartyg eller tillfälligt någon annanstans på förordnade av arbetsgivaren.

Dessutom krävs det på grundval av specialbestämmelser att de som ansöker om behörighetsbrev inom sjöfarten, de som arbetar på fiskefartyg och lotsar har ett läkarintyg enligt förordningen om läkarundersökning. För behörighetsbrev inom sjöfarten krävs det att sökandena kan visa att de uppfyller bestämmelserna om hälsokrav på sjömän. Lagen om fartygspersonal och säkerhetsorganisation för fartyg (1687/2009), nedan kallad *fartygssäkerhetslagen*, har bestämmelser om behörighetsbrev och kriterierna för dem. Bestämmelser angående intyg om läkarundersökning som krävs av den som arbetar på fiskefartyg ingår i förordningen om säkerheten på vissa fiskefartyg (65/2000) och beträffande lotsar i lotslagen (940/2003).

Läkarintyg för sjömän krävs av praktiskt taget alla som arbetar inom professionell sjöfart oberoende av om de arbetar i inrikes- eller utrikesfart. Inom inrikesfart krävs det läkarundersökning för sjömän av till exempel skeppare, förare, maskinskötare, däcksmän och ekonomipersonal.

Läkarundersökningar av sjömän

Förordningen om läkarundersökning har definitioner på första undersökning, förnyad undersökning, sjömansläkare och sjömanshälsovårdscentral i 2 mom.

Den första undersökningen ska utföras på en sjömanshälsovårdscentral och gäller dem som första gången söker till arbete på fartyg i utrikesfart och dem som börjar studera vid en sjöfartsskola. Det krävs förnyad undersökning inom tre månader om den första undersökningen för utrikesfart måste göras någon annanstans än på en sjömanshälsovårdscentral. Genom förordningen koncentreras den första undersökningen för utrikesfart uteslutande till sjömanshälsovårdscentralerna för att det ska finnas tillräckligt bred kompetens för dra rätt slutsatser av undersökningarna.

Förnyad undersökning är en läkarundersökning som kommer efter den första undersökningen. Den ska göras: 1) då det har gått mer än två år mellan läkarundersökningen och tjänstgöringsstarten, 2) då tjänstgöringen har fortgått utan avbrott i över två år, 3) då en person under 18 år har tjänstgjort i över ett år utan avbrott, 4) före återgång i arbete när ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande upphört eller annan syssla avslutats, då det har skett förändringar i personens hälsotillstånd och 5) om tjänstgöringen har avbrutits till följd av olycksfall eller långvarig sjukdom.

Förnyad undersökning kan också göras av någon annan än en sjömansläkare om sjömannen arbetar i utrikesfart.

Första undersökning och förnyad undersökning ska göras av en sjömansläkare som är godkänd av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira). Den första undersökningen för inrikesfart får också göras av en sjömansläkare någon annanstans än på en sjömanshälsovårdscentral och förnyad undersökning för inrikesfart också av någon annan än en sjömansläkare.

Läkarintyg, förvaring av läkarintyg och uppgifter som ska lämnas för läkarundersökning

I 7 § i förordningen om läkarundersökning föreskrivs det om läkarintyg. Ett intyg på grundval av den första undersökningen eller

en förnyad undersökning ska skrivas på en blankett som följer ett särskilt formulär fastställt av social- och hälsovårdsministeriet.

Av intyget ska det framgå att arbetstagaren på grund av sin fysiska och psykiska hälsa är duglig för den anställning han eller hon söker och inte har någon sådan skada eller sjukdom som hindrar eller uppenbart försvårar arbetet. Dessutom ska det framgå att arbetstagaren inte lider av någon sjukdom, som kan antas bli värre i arbete på fartyg eller som kan förmodas medföra fara för övriga ombordvarandes hälsa. Om arbetstagaren inte har fyllt arton år ska det också framgå att anställningen på fartyget inte skadar hans eller hennes hälsa eller fysiska eller psykiska utveckling.

I 8 § i förordningen om läkarundersökning ingår det bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas vid en läkarundersökning. Enligt 1 mom. ska arbetstagaren identifiera sig för den läkare som utför undersökningen och med sin namnteckning bestyrka de preliminära uppgifter han eller hon lämnar. Enligt 2 mom. har den läkare som utför undersökningen och Arbetshälsoinstitutet med arbetstagarens samtycke rätt att av läkare, sjukhus och anstalter, som tidigare skött arbetstagaren, få uppgifter om hans eller hennes tidigare hälsotillstånd. Den läkare som utfört undersökningen ska skicka en kopia av läkarintyget till Arbetshälsoinstitutet.

Enligt 9 § i förordningen ska läkarintyget efter det att arbetstagaren blivit anställd ges till arbetsgivaren eller en ställföreträdare för denne. Arbetsgivaren eller ställföreträdaren ska förvara intyget och återlämna det till arbetstagaren när tjänstgöringen upphör eller arbetstagaren flyttar till ett annat fartyg.

Tillstånd för eller förbud mot arbete på fartyg i undantagsfall

När personens hälsotillstånd enligt läkarundersökningen inte uppfyller kraven på arbete på fartyg, får läkaren inte intyga att personen lämpar sig för att arbeta på fartyg. Då kan han eller hon anhålla om tillstånd till undantag. Enligt 10 § i förordningen om läkarundersökning kan Trafiksäkerhetsverket tillåta att en arbetstagare fortsätter i sitt yrke trots att han eller hon vid den första undersökningen eller en förnyad undersökning inte har

ansetts kunna arbeta på fartyg. Trafiksäkerhetsverket ska begära utlåtande av Arbetshälsoinstitutet innan det ger tillstånd till undantag. Tillstånd får ges personer som vid den första undersökningen inte har ansetts kunna arbeta på fartyg och då bara av mycket tungt vägande skäl. Personer som vid en förnyad undersökning inte har ansetts vara kompetenta för att arbeta på fartyg kan få tillstånd till undantag av särskilda skäl.

Årligen undersöks något mellan 6 000 och 7 000 sjömän och årligen kommer det in i snitt mellan 250 och 300 ansökningar om tillstånd till undantag. Flest ansökningar kommer det in på grund av synkraven och diabetes. Årligen beviljas ungefär 150 tillstånd till undantag. Flest undantag beviljas från synkraven (också färgseende) samt på grund av diabetes och kärleksjukdomar. I snitt avslås 10 procent av ansökningarna, mest ansökningar på grund av psykiska orsaker eller synen. Årligen förbjuds cirka 30 personer att inleda eller fortsätta med sin sjötjänstgöring. De övriga kan antingen fortsätta arbeta med sina tidigare arbetsuppgifter eller de får begränsningar i arbetet på fartyg, fartområdet eller giltigheten för intyget. Tillståndet till undantag kostar 92 euro och förnyat tillstånd 46 euro. För förbud behöver arbetstagaren inte betala någonting.

Trafiksäkerhetsverket är skyldigt att begära utlåtande från Arbetshälsoinstitutet om sökandens medicinska lämplighet för det avsedda arbetet på fartyg. Arbetshälsoinstitutet ska bedöma personens hälsotillstånd med avseende på vilken olägenhet bristande hälsa medför för sjösäkerheten och säkerheten för andra som arbetar på fartyget. Dessutom ska det ingå en bedömning av om tjänstgöring till sjöss utgör någon fara för personens hälsa eller säkerhet. Om sökanden inte har uppgett fullgod information om sin hälsa i sin ansökan, ska Arbetshälsoinstitutet begära komplettering av ansökan. Redan i samband med ansökan om tillstånd till undantag kan sökanden själv skaffa kompletterande uppgifter om sin arbets- och funktionsförmåga och sitt hälsotillstånd. Det är den behandlande läkaren eller företagshälsovården som bedömer arbetsförmågan.

Vid tillstånd till undantag är det alltid Trafiksäkerhetsverket som fattar beslutet om en

person kan arbeta på fartyg eller inte. Trafiksäkerhetsverket betraktar utlåtandet från Arbetshälsoinstitutet som en samlad bedömning från en medicinsk expert av personens hälsotillstånd, men verket är inte bundet av Arbetshälsoinstitutets förslag. Trafiksäkerhetsverket fattar beslutet på grundval av sin expertis inom sjöfartsområdet och med utgångspunkt i Arbetshälsoinstitutets medicinska bedömning av personen.

Trots ett förordande läkarintyg eller tillstånd till undantag har Trafiksäkerhetsverket rätt att förbjuda arbete på fartyg. Enligt 11 § i förordningen om läkarundersökning kan Trafiksäkerhetsverket tills vidare förbjuda att en arbetstagare fortsätter att utöva sitt yrke, om det är uppenbart att han eller hon på grund av försämrad hälsa inte längre uppfyller kraven. Före beslutet ska Trafiksäkerhetsverket begära utlåtande av Arbetshälsoinstitutet och delegationen för sjömansärenden.

Arbetstagaren har rätt att överklaga beslutet om tillstånd till undantag enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Tillsyn

Sjöfarts-, hälso- och sjukvårds- samt arbetarskyddsmyndigheterna utövar tillsyn över förordningen om läkarundersökning.

Sjömanshälsovårdscentraler

I 14 a § i folkhälsolagen (66/1972) åläggs kommunerna skyldighet att för sjömän, oberoende av deras hemort, upprätthålla sjömanshälsovård, som omfattar hälsovård, sjukvård och tandvård. Dessutom ska kommunerna för sjömän, oberoende av på vilken ort rederiet finns, ordna viss hälso- och sjukvård. Enligt 5 § i folkhälsoförordningen (802/1992) finns det elva sjömanshälsovårdscentraler och de är placerade i Björneborg, Fredrikshamn, Helsingfors, Jakobstad, Kemi, Kotka, Nyslott, Raumo, Uleåborg, Vasa och Åbo. Dessutom finns det särskilda bestämmelser om att landskapet Åland tillhandahåller sjömanshälsovård som ger företagshälsovård.

Register över läkarundersökningar

Bestämmelser om ett register över läkarundersökningar finns i lagen om ett register över läkarundersökningar av sjömän (25/1999). Arbetshälsoinstitutet för ett register över läkarintyg som utfärdas vid läkarundersökningar av sjömän. Ändamålet med registret är att underlätta bedömningen och uppföljningen av arbetstagarnas duglighet för skeppsarbete och deras hälsotillstånd, att samordna sjömansläkarnas verksamhet och att främja den vetenskapliga forskningen om arbetstagarnas allmänna hälsa. Arbetshälsoinstitutet för årligen in något mellan 6 000 och 7 000 läkarintyg i registret.

Registret innehåller namnet på personen, övriga identifieringsuppgifter och annan kontaktinformation samt de uppgifter om den undersöktes fysiska och psykiska hälsa, syn och hörsel samt sjukdomar som är nödvändiga för att bedöma personens duglighet för skeppsarbete.

Registret finns alltså till för bedömningen av sjömans duglighet för arbete på fartyg och det tillåter uppföljning och övervakning av deras hälsa. Dessutom kan registret förhindra att en arbetstagare som enligt läkaren inte är duglig för arbete på fartyg försöker få intyg av någon annan läkare och rentav försöker hemlighålla negativa fakta som kommit fram i den tidigare undersökningen. Dessutom utgör registret ett gott underlag för att förbättra den preventiva hälso- och sjukvården.

Med samtycke från arbetstagaren får uppgifter om hans eller hennes tidigare hälsotillstånd ges ut till den läkare som utför undersökningen. Trafiksäkerhetsverket har dessutom rätt att för sitt beslut om en arbetstagares kompetens för arbete på fartyg få nödvändiga uppgifter ut registret.

Efter att ha gjort en läkarundersökning av en sjöman ska läkaren enligt 2 § skicka en kopia av läkarintyget till Arbetshälsoinstitutet. Det är en skyldighet som främjar verkställigheten av Arbetshälsoinstitutets expertuppdrag. Vidare uppfyller skyldigheten kravet på att en person ska ha rätt att få ett läkarutlåtande om sin duglighet för arbete på fartyg som är oberoende av redaren och redar- och sjömansorganisationer. Kravet ingår i Internationella arbetsorganisationens (ILO)

konvention från 1946 om läkarundersökning av sjömän.

Syn- och hörselkrav för sjömän

Social- och hälsovårdsministeriets beslut av den 16 januari 1985 om den synförmåga och hörsel som fordras av sjöman (70/1985), nedan kallat *beslutet om syn- och hörselförmåga*, har utfärdats med stöd av 7 § 2 mom. 3 punkten i förordningen om läkarundersökning och det innehåller närmare bestämmelser om kraven på synförmåga, färgseende och hörselförmåga.

Enligt 1 § i beslutet om syn- och hörselförmåga ska en sjöman ha en synförmåga med eller utan glasögon som uppfyller minimivärdena vid undersökning med Snellentavlan. Av däckspersonal krävs det skarpere synförmåga än av maskinpersonal och annan personal. Vid den första undersökningen och en förnyad undersökning är kraven en aning strängare om personen inte har haft sjömansarbete de fem senaste åren. Dessutom måste däckspersonal ha normalt färgseende med testet Boström-Kugelberg eller med något annat liknande test och normalt synfält testat enligt Donders metod.

Enligt 2 § i beslutet om syn- och hörselförmåga ska en sjöman ha hörselförmåga enligt tabellen. För däck- och maskinpersonal är gränsen för tillräcklig hörselförmåga satt högre än för annan personal, till exempel för ekonomipersonal. Vid förnyad undersökning är kraven en aning lägre och konversationsstämma kan i vissa fall undersökas med hörapparat.

Dessutom sägs det i 3 § i beslutet om syn- och hörselförmåga att en arbetstagare inte får ha en ögon- eller öronsjukdom eller en ögon- eller öronskada som kan påverka dugligheten för arbete på fartyg.

Anvisningar om läkarundersökning av sjömän

Social- och hälsovårdsministeriet har gett ut anvisningar för läkarundersökning av sjöman (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker 2005:4). Handboken innehåller närmare anvisningar om bland annat arbetsmiljöns roll för bedömningen av personers

hälsotillstånd, hälsokrav för arbete på fartyg, tillstånd för eller förbud mot arbete på fartyg i undantagsfall och råd för läkarundersökning och för hur blanketter ska fyllas i.

Hälsokrav på studerande vid sjöfartsläroanstalter samt på utbildningsprogrammet för skeppsekonomi vid andra läroanstalter eller yrkeshögskolor

I 27 § i lagen om yrkesutbildning (630/1998) ingår det bestämmelser om hälsokrav på studerande. En person vars sjukdom eller handikapp utgör ett uppenbart hinder för att delta i utbildningen kan inte antas som studerande. Den som ansöker om att bli antagen som studerande ska ge utbildningsanordnaren de uppgifter om sitt hälsotillstånd som behövs för beslutet om antagning.

Sjöfartsläroanstalterna ordnar yrkesinriktad grundutbildning på skolnivå i sjöfart, stuveri och kosthåll. De som kommer in via den gemensamma antagningen måste visa upp ett läkarintyg senast en månad efter att studierna har inletts.

Några sådana bestämmelser finns inte för studier vid yrkeshögskolor trots att de studerande måste ha ett läkarintyg som krävs av sjömän över att de är lämpliga att arbeta på fartyg.

I den yrkesinriktade grundutbildningen och utbildningen vid yrkeshögskolor inom hotell-, restaurang- och cateringområdet kan det ingå valfria kurser i arbete på fartyg eller proviantering. Där ingår det också arbete i fartygsmiljö. Redan nu krävs det läkarintyg för sjömän av de som söker in till utbildningsprogrammet för fartygsekonomi.

Behörighetsbrev för fartygspersonal

Fartygssäkerhetslagen föreskriver om behörighetsbrev för fartygspersonal. Lagen tillämpas på finländska fartyg, personal som arbetar på finländska fartyg och finländska redare. Med stöd av 17 § beviljar Trafiksäkerhetsverket behörighetsbrev.

Alla som arbetar på fraktfartyg, lastfartyg och tankfartyg och i trafik med vägfärjor ska ha behörighetsbrev. Däremot krävs det behörighetsbrev bara av så många anställda på

passagerarfartyg som Trafiksäkerhetsverket förordnar i bemanningscertifikatet.

Ett av kraven för att få behörighetsbevis är att sökanden ska uppfylla hälsokraven. För att få behörighetsbevis måste en sjöman gå på läkarundersökning och visa upp ett godkänt läkarintyg för sjömän för Trafiksäkerhetsverket som är tillståndsmyndighet.

Delegationen för sjömansärenden

Enligt arbetsministeriets förordning om delegationen för sjömansärenden (858/2007) finns det i samband med arbetsministeriet en delegation för sjömansärenden som ett berednings-, förhandlings- och remissorgan för att allmänt utveckla lagstiftningen om sjöfarens arbetsförhållanden och sociala förhållanden och behandla specialfrågor om sjöfarens arbetsförhållanden. Delegationen har en sektion för sjöfartshälsovård som behandlar frågor kring hälso- och sjukvård för sjömän och i synnerhet principiella frågor om läkarundersökning av sjömän. Social- och hälsovårdsministeriets företrädare i delegationen är ordförande i sektionen. En sakkunnig medlem i sektionen, som delegationen utser på framställning av Arbetshälsoinstitutet, ska vara förtrogen med företagshälsovård för sjömän.

Internationella förpliktelser som är bindande för Finland

Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner

Finland ratificerade 1956 Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr 73 om läkarundersökning av sjömän (1946). De regelbundna läkarundersökningarna av sjömän grundar sig på konventionen. Konventionen har satts i kraft genom förordningen om ikraftträdande av den av Internationella arbetsorganisationen år 1946 godkända konventionen om läkarundersökning av sjömän och den har publicerats i Finlands fördragsserie (FördrS 7/1956).

Den nya konventionen från Internationella arbetsorganisationen (ILO) om arbete till

sjöss (2006), nedan kallad *ILO:s sjöarbetskonvention*, antogs vid sjöfartssammanträdet i Genève den 23 februari 2006. I den nya konventionen ingår det bestämmelser om läkarintyg för sjömän i regel 1.2. Bestämmelserna motsvarar i stort sett den tidigare konventionen om läkarundersökning av sjömän. Enligt del A 1.2, punkt 6 ska för varje läkarintyg dels hörsel- och synförmågan, dels särskilt färgseendet testas. Färgseendet måste vara tillfredsställande till alla delar om defekt färgseende sannolikt är till skada i det planerade arbetet. Enligt punkt 8 i samma del kan myndigheten i skyndsamma fall ge en sjöman tillstånd att arbeta utan giltigt läkarintyg till dess att fartyget lägger till i nästa hamn där sjömannen kan få ett läkarintyg av en legitimerad läkare, under förutsättning att sjömannen har ett intyg som nyligen gått ut och tillståndet inte gäller mer än tre månader.

Vidare sägs det i punkt 5 att en sjöman som har fått sitt intyg indraget eller som har någon begränsning i arbetsförmågan, särskilt avseende tid, bransch eller fartområde, ska ges tillfälle att gå på en ny undersökning som utförs av en annan oberoende läkare eller oberoende medicinsk expert (så kallad *second opinion*).

En nyhet är att det i del A 1.2, punkt 10 krävs att läkarintygen för sjömän som är fastanställda på fartyg i internationell fart ska utfärdas åtminstone på engelska.

Vår finländska lagstiftning måste ses över främst beträffande det språk som läkarintyg utfärdas på.

Internationella sjöfartsorganisationen (IMO)

År 1978 antog Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) internationella konventionen angående normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (*International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers*), nedan kallad *STCW-konventionen*. Den nya konventionen trädde i kraft den 1 februari 1997. Bestämmelserna har införts gradvis och hela konventionen har tillämpats sedan den 1 februari 2002. STCW-konventionen innehåller delvis samma bestämmelser om ILO:s konvention om arbete till sjöss.

STCW-konventionen kräver att sjömansläkare ska vara auktoriserade av den nationella myndigheten. Dessutom ingår det rekommendationer om sjömäns syn- och hörsel-förmåga och grundläggande principer för minimikrav avseende hälsa.

Europeiska unionens lagstiftning

Den 31 mars 1992 antog rådet direktiv 92/29/EEG om minimikrav avseende säkerhet och hälsa för förbättrad medicinsk behandling ombord på fartyg. Målet är att säkerställa lämplig medicinsk behandling till sjöss. Säkerhet och hälsa för de anställda ombord på fartyg, som utgör arbetsplatser med en mängd olika risker, kräver med tanke på bland annat att geografisk isolering kan förekomma särskild uppmärksamhet, enligt direktivet. Fartyg bör ha tillräckliga förråd av läkemedel och behandlingsutrustning som hålls i god ordning och kontrolleras med jämna mellanrum så att de anställda kan få nödvändig medicinsk behandling till sjöss. I artikel 1 ingår definitioner, i artikel 3 bestämmelser om motgifter, i artikel 4 om ansvarsfördelning, i artikel 5 om information och utbildning, i artikel 6 om läkarkonsultation via radio och i artikel 7 om kontroll. Artikel 2 föreskriver om läkemedel och behandlingsutrustning, sjukhytt och läkare.

Europaparlamentet och rådet antog den 19 november 2008 direktiv 2008/106/EG om minimikrav på utbildning för sjöfolk. Målet är att garantera säkerheten till sjöss och att i Europeiska unionen sätta i kraft de tvingande bestämmelserna i STCW-konventionen och STCW-koden. Direktivet innehåller alltså krav på utbildning och har bland annat bestämmelser om ömsesidigt erkännande av certifikat i medlemsstaterna. I artikel 11 finns det bestämmelser om hälsokrav. Enligt artikel 10.1 ska medlemsstaterna införa normer för hälsokrav för sjöfolk, särskilt vad avser syn och hörsel. I artikel 10.3 föreskrivs det att den som ansöker om certifiering ska förete tillfredsställande bevis på bland annat att han uppfyller de hälsokrav, särskilt vad avser syn och hörsel, som har införts av medlemsstaten, och att han innehar ett giltigt dokument som intygar hans hälsotillstånd, utfärdat av en vederbörligen legitimerad läkare, er-

känd av den behöriga myndigheten i medlemsstaten.

3 Bedömning av nuläget

Den omarbetade ILO-konvention om arbete till sjöss tillåter dispens i högst tre månader från kravet på läkarintyg för sjömän, det vill säga att någon arbetar ombord på fartyg utan giltigt läkarintyg, om intyget nyligen har gått ut. Den behöriga myndigheten kan av tvingande skäl, om villkoren ovan är uppfyllda, tillåta att en sjöman arbetar utan giltigt läkarintyg fram till dess att fartyget lägger till vid nästa hamn där han eller hon kan skaffa ett giltigt läkarintyg. Vår nationella lagstiftning måste ändras för att motsvara denna bestämmelse i ILO-konventionen.

En nyhet är att det i del A 1.2, punkt 10 krävs att läkarintygen för sjömän som är fastanställda på fartyg i internationell fart ska utfärdas åtminstone på engelska. Någon sådan bestämmelse ingår inte i förordningen om läkarundersökning.

Som regel krävs det ett finländskt läkarintyg av sjömän som arbetar under finländsk flagg. Trafiksäkerhetsverket brukar godkänna läkarintyg för sjömän som utfärdats i något annat land som är medlem i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). I vissa fall har också läkarintyg från länder som inte ingår i EES godkänts.

Propositionen innebär inga ändringar i de regelbundna läkarundersökningarna av sjömän enligt Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner, andra internationella avtal eller nuvarande praxis i Finland.

4 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås en lag om läkarundersökning av fartygspersonal.

Lagen ska tillämpas på fartygspersonal ombord. Syftet med det omfattande tillämpningsområdet är att alla som arbetar ombord på ett fartyg, oberoende av rättsförhållandets art, det vill säga tjänsteförhållande eller något annat avtalsförhållande, ska behandlas lika i fråga om hälsokraven. Vissa fartygstyper som huvudsakligen inte transporterar passagerare eller gods undantas dock till-

lämpningsområdet eftersom det inte vore rationellt att kräva läkarintyg av personalen på dem. Därutöver undantas de som utför vissa tillfälliga arbeten tillämpningsområdet.

Propositionen samlar de tidigare utspridda bestämmelserna om skyldigheten för fartygspersonal att delta i läkarundersökningar i en lag. Dessutom förs rättigheter och skyldigheter avseende läkarundersökning av fartygspersonalen upp på lagnivå som grundlagen kräver.

Läkarintyg ska utfärdas på finska eller svenska och på engelska för utrikesfart om den som undersöks begär det. Dessutom föreslås det att Trafiksäkerhetsverket ska få rätt att ålägga att personer som hör till fartygspersonalen i vissa situationer ska genomgå ny läkarundersökning.

Propositionen påverkar rederiernas och arbetsgivarnas skyldigheter. Redarnas skyldighet att kontrollera att personer som arbetar ombord på fartyg är lämpliga för sitt arbete utsträcks till egenföretagare, praktikanter och personer som arbetar inom ramen för lärande i arbete. En annan ändring är att redare som arbetar ombord måste genomgå läkarundersökning för fartygspersonal.

Genom den föreslagna lagen ska det bestraffas som förseelse mot läkarundersökning av fartygspersonal, om en redare bryter mot sin skyldighet att kontrollera eller förvara läkarintyg på fartyget eller om den som hör till fartygspersonalen lämnar oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd till läkaren. Straffet för förseelsen föreslås vara böter.

Genom den föreslagna lagen upphävs social- och hälsovårdsministeriets förordning om läkarundersökningar av sjömän.

5 Propositionens konsekvenser

5.1 Ekonomiska konsekvenser

Det finns knappa 10 000 sjömän i Finland som i regel måste genomgå läkarundersökning vartannat år på grund av hälsokraven i deras yrke. Ombord på fartygen arbetar dessutom årligen något mellan 100 och 200 egenföretagare och cirka 300 praktikanter eller personer i lärande i arbete. Den nuvarande bestämmelsen om arbetsgivarens skyldighet

att betala ersättning ändras inte. Följaktligen ger propositionen inte upphov till extra kostnader.

Enligt folkhälsoförordningen (802/1992) är städerna Björneborg, Fredrikshamn, Helsingfors, Jakobstad, Kemi, Kotka, Nyslott, Raumo, Uleåborg, Vasa och Åbo skyldiga att utföra de uppgifter som föreskrivs i 14 a § i folkhälsolagen, bland annat att ordna hälsovård och företagshälsovård för sjömän. Städerna har sjömanshälsovårdscentraler som har hand om hälsovård och företagshälsovård för sjömän. Dessutom finns det särskilda bestämmelser om att landskapet Åland ska tillhandahålla sjömanshälsovård på samma villkor.

5.2 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Enligt propositionen ska läkarintyget för utrikesfart utfärdas på engelska vid begäran av den som undersöks. Den 5 maj 2004 införde Finland formulär för läkarundersökning av sjömän som stämmer överens med internationella regler. De finns på finska, svenska och engelska, men deras utseende måste uppdateras för att motsvara den nya lagen. Dessutom måste det säkerställas att formulären finns tillgängliga på olika språk. Åtgärderna kan orsaka smärre kostnader för myndigheterna.

5.3 Hälsoeffekter

Syftet med läkarundersökning av fartygspersonal är att säkerställa att personer i sjöfartsyriken är medicinskt lämpliga att utföra sina arbetsuppgifter utan att sjösäkerheten eller deras egen eller någon annans säkerhet ombord äventyras. Regelbundna hälsokontroller förbättrar också personalens duglighet för att arbeta ombord och främjar prevention och tidig upptäckt av eventuella sjukdomar. Arbetsmiljön ombord på fartyg avviker från andra arbetsmiljöer. De fysiska förhållandena, isoleringen från normala umgängesformer (familj, släktingar och vänner), avvikande arbetstider, varierande klimatförhållanden och tidszoner gör att ett fartyg är en mycket

speciell arbetsmiljö. Det krävs inte bara yrkeskvalifikationer utan också samarbets- och anpassningsförmåga av personalen, och det ställer särskilda krav på yrkesutövningen.

Ett av syftena med kravet på läkarundersökning av fartygspersonal är att de anställda ombord ska vara vid så god hälsa att de klarar av att rädda sig själva vid larm. I nödsituationer måste de kunna samarbeta effektivt med andra på fartyget för att människornas och fartygets säkerhet ska kunna garanteras och miljöskador förhindras. Därför utsträcks kravet på läkarintyg för sjömän till praktiskt taget alla som arbetar på ett fartyg, utom vissa tillfälligt anställda. Syftet med detta är att förbättra personalens säkerhet och i ett vidare perspektiv också säkerheten på fartyget.

6 Beredningen av propositionen

6.1 Beredningsfaser och beredningsmaterial

Propositionen har beretts i ett trepartssamarbete i hälsosektionen inom delegationen för sjömansärenden vid arbets- och näringsministeriet. Hälsosektionen leds av social- och hälsovårdsministeriet och medlemmarna representerar social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, Arbetshälsoinstitutet, Trafiksäkerhetsverket och de viktigaste arbetsmarknadsorganisationerna inom området. Dessutom har ärendet behandlats av delegationen för sjömansärenden där de viktigaste arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna är företrädna.

6.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Yttrande begärdes av justitieministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och Företagarna i Finland rf, totalt sex yttranden. På grund av att förslaget har behandlas i ett trepartssamarbete var remissen mindre omfattande.

Justitieministeriet påpekar att bedömningen av överensstämelsen med grundlagen bör göra tydligare skillnad mellan bedömningen av läkarundersökning av fartygspersonal och bedömningen av de uppgifter som måste lämnas vid undersökningarna. Även om det med beaktande av fartygssäkerheten i princip finns godtagbara skäl för obligatoriska läkarundersökningar, bör omfattningen på undersökningarna anpassas efter personens arbetsuppgifter ombord. Lagen bör få en grundläggande bestämmelse om medicinsk lämplighet. Den bör dessutom innehålla det föreslagna bemyndigandet att genom förordning föreskriva om krav på synförmåga, hörsel-förmåga, färgseende och andra hälsokrav. Dessutom föreslår justitieministeriet preciseringar i straffbestämmelsen.

Försvarsministeriet anser att tillämpningsområdet är rätt begränsat med avseende på de delar som berör ministeriet. Inrikesministeriet påpekar att de fartyg som ministeriet för närvarande använder är högst tio meter långa. För det fallet att ministeriet i framtiden kan komma att ha över tio meter långa fartyg bör tillämpningsområdet utvidgas till fartyg av den längden. Finansministeriet anser att propositionen inte har några större statsfinansiella konsekvenser och att reglerna för ersättning för företagshälsovård inte ändras. Ministeriet ställer sig bakom begränsningen av tillämpningsområdet i 2 §, det vill säga att de viktigaste säkerhetsområdena för staten som arbetsgivare, bland annat försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen, undantas tillämpningsområdet. Undervisnings- och kulturministeriet anser att det i motiven till propositionen bör sägas ut tydligare om praktikant bara avser studerande vid yrkeshögskola eller också personer i lärande i arbete inom den yrkesinriktade grundutbildningen. Tillämpningsområdet förslås bli preciserat i det hänseendet.

Företagarna i Finland rf motsätter sig inte förslaget. Föreningen anser att egenföretagare som arbetar ombord på fartyg kan betraktas som arbetstagarare som jämställs företagare. Det är alltså inte befogat att särbehandla dem när det gäller skyldigheten att ersätta kostnaderna för läkarundersökning. Synpunkterna har beaktats i finslipningen av förslaget, om det har varit möjligt.

7 Samband med internationella avtal och förpliktelser och med andra propositioner

Propositionen tar hänsyn till den nya ILO-konventionen om arbete till sjöss (2006) som den 94:e arbetskonferensen antog den 23 februari 2006. Den 7 juni 2007 beslutade Europeiska unionens råd bemyndiga medlemsstaterna att i Europeiska gemenskapens intresse ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention från 2006 om arbete till sjöss (2007/431/EG). I artikel 2 uppmanas medlemsstaterna att eftersträva att vidta nödvändiga åtgärder för att deponera sina ratifikationsinstrument avseende konventionen hos Internationella arbetsbyråns generaldirektör så snart som möjligt, helst före den 31 december 2010. Konventionen har ännu inte trätt i kraft internationellt. Den träder i kraft tolv månader efter den dag då den har ratificerats av minst trettio stater som har en sammanlagd andel om 33 procent av dräktigheten inom handelsflottan i världen. Finland har dock förpliktelser genom den tidigare ILO-konventionen om läkarundersökning av sjömän (1946) som den nya konsoliderade versionen av konventionen om hälsotillstånd bygger på.

Arbets- och näringsministeriet förbereder och samordnar den nationella ratificeringen av ILO:s konvention av arbete till sjöss. De

nödvändiga ändringarna i lagstiftningen bereds av respektive ministerier inom sina förvaltningsområden. Denna proposition ingår i de handlingar som ska skapa förutsättningar för att ratificera konventionen.

Vidare utarbetar social- och hälsovårdsministeriet en ny hälso- och sjukvårdslag som ska sammanföra den nuvarande folkhälsolagen (66/1972) och lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989). I denna proposition ska det inte som i den gällande förordningen om läkarundersökning finnas någon definition på sjömanshälsovårdscentral eftersom bestämmelserna ingår i folkhälsolagen (66/1972) och folkhälsoförordningen (802/1992). I 14 a § i folkhälsolagen föreskrivs det om kommunens skyldighet att ordna hälso- och sjukvård för sjömän. Bestämmelser om de ansvariga kommunerna ingår i 5 § i folkhälsoförordningen. Enligt paragrafen finns det sjömanshälsovårdscentraler i Björneborg, Fredrikshamn, Helsingfors, Jakobstad, Kemi, Kotka, Nyslott, Raumo, Uleåborg, Vasa och Åbo. Dessutom finns det särskilda bestämmelser om sjömanshälsovård i landskapet Åland. Dessa bestämmelser i folkhälsolagen och folkhälsoförordningen tas in i den nya hälso- och sjukvårdslagen. Propositionen med förslag till hälso- och sjukvårdslag (RP 90/2010 rd) lämnades till riksdagen den 11 juni 2010.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. Syfte. Paragrafen anger lagens syfte. Lagen ska främja säkerheten inom sjöfarten genom bestämmelser om läkarundersökning av fartygspersonal. I systemet med läkarundersökning av fartygspersonal är sjömanshälsovårdscentralerna och sjömansläkarna, som är egenföretagare och är godkända av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, viktiga komponenter. Sjömansläkarna utför hälsoundersökning av fartygspersonal på sjömanshälsovårdscentraler, på hälsovårdscentraler eller inom den privata vården. Målet är att garantera personens egen och andra fartygsanställdas säkerhet och att därmed också främja säkerheten inom sjöfarten. I detta sammanhang ska säkerheten inom sjöfarten uppfattas i vid bemärkelse omfattande säkerheten för fartyget, fartygspersonalen, passagerarna, andra fartyg och miljön.

2 §. Tillämpningsområde. Enligt 1 mom. ska lagen tillämpas på fartygspersonal som arbetar ombord på finländska fartyg. Personalen måste regelbundet delta i läkarundersökningar för att få det behörighetsbrev som utfärdas av Trafiksäkerhetsverket. Behörighetsbrev krävs dock inte av all fartygspersonal som lagen ska tillämpas på. Läkarintyg för fartygspersonal ska krävas av dels de som har fartygsarbete, dels egenföretagare som arbetar ombord och tillhandahåller tjänster.

I studier inom sjöfartsområdet ingår det obligatorisk praktik (yrkeshögskola, YH) eller lärande i arbete (yrkesinriktad grundutbildning) som de studerande avlägger genom arbete på finländska fartyg. Också studier inom området hotell, restaurang och catering kan det förekomma valfria kurser i arbete på fartyg eller proviantering där det ingår arbete i fartygsmiljö. Alla praktikanter (YH) och personer som deltar i lärande i arbete (yrkesinriktad grundutbildning) ska ha läkarintyg för fartygspersonal oberoende av vilken typ av sjöfartsutbildning, praktik eller lärande i arbete det är fråga om. Det ingås skriftliga avtal om praktikerbetet och lärandet i arbete.

Propositionen utgår från att alla som arbetar ombord på fartyg ska ha ett giltigt läkarintyg för fartygspersonal eller tillstånd till un-

dantag för arbete på fartyg, om inte begränsningarna i tillämpningen enligt 2 och 3 mom. resulterar i något annat. Fartygspersonal är ett viktigt begrepp för tillämpningsområdet och det definieras i 3 § 4 mom. på samma sätt som i 4 § 2 mom. i fartygssäkerhetslagen. Detta är befogat med avseende på syftet med den föreslagna lagen. Breddningen av tillämpningsområdet främjar säkerheten inom sjöfarten genom att det ställs vissa krav på fartygspersonalens hälsotillstånd precis som fartygssäkerhetslagen ställer krav på besättning och sjömannens kompetens.

Med det breda tillämpningsområdet eftersträvar man att alla som ingår i fartygspersonalen, oberoende av vad som är rättsförhållandet för deras arbete (anställningsförhållande, tjänsteförhållande eller något annat avtalsförhållande), ska ha hälsomässiga förutsättningar för att arbeta ombord. Personer på fartyg hör alltså antingen till fartygspersonalen eller är passagerare. Andra som befinner sig på ett fartyg och inte hör till fartygspersonalen är därmed passagerare.

Personers hälsotillstånd med avseende på arbete på fartyg undersöks genom läkarundersökningar för fartygspersonal. De kan vara första undersökning eller förnyad undersökning. De som ingår i tillämpningsområdet ska med regelbundna intervaller skaffa läkarintyg som ger dem rätt att arbeta på fartyg. I vissa situationer är det tillåtet att arbeta på fartyg med tillfälligt tillstånd av Trafiksäkerhetsverket eller med tillstånd till undantag enligt 10 § 3 mom. respektive 13 §. I motsats till gällande praxis ska tillämpningsområdet också innefatta egenföretagare som arbetar på grundval av avtal om tillhandahållande av tjänster eller praktik, praktikanter och redare som arbetar ombord på fartyg. Redan för att få behörighetsbrev för sjöfartsområdet måste vissa hälsokrav uppfyllas och läkarundersökningar godkännas gällande praktiskt taget alla arbetsuppgifter ombord. Ett läkarintyg för fartygspersonal ska vara giltigt i två år. Det är mycket kortare tid än giltighetstiden för behörighetsbrev. Trafiksäkerhetsverket kan inte utfärda eller förnya behörighetsbrev utan att personen har giltigt läkarintyg för sjömän. Det är också ett krav i avtal som är

bindande för Finland. Bestämmelser om behörighetsbrev finns i fartygssäkerhetslagen.

På passagerarfartyg arbetar det många personer som inte behöver ha behörighetsbrev från Trafiksäkerhetsverket för arbete på fartyg. Det är till exempel servitriser och servitörer, croupierer och hyttvärdinnor som per definition hör till fartygspersonalen.

De nya bestämmelserna kräver att inte bara personer i anställnings- och tjänsteförhållande, utan också egenföretagare som arbetar självständigt och för egen räkning på fartyg ska ha läkarintyg för fartygspersonal. Deras arbete grundar sig på något annat avtalsförhållande än avtal om tillhandahållande av tjänster eller praktik. I synnerhet på passagerarfartyg och Ropax-fartyg arbetar det fastanställda som är egenföretagare. I bästa fall kan de vara under tio och ofta bara. Damfrisörer, musiker, massörer och fotografer som är egenföretagare och arbetar på fartyg kan uppehålla sig långa tider där, även om de inte alltid har arbetsavtalsförhållanden som gäller tills vidare. Passagerarfartyg har också folk som arbetar med underhållning, till exempel som discjockey och ljus tekniker, och de behöver inte heller ha behörighetsbevis från Trafiksäkerhetsverket. De arbetar ofta långa tider utan avbrott på fartyg och måste alltså ha hälsomässig lämplighet för arbetet. De får inte ha någon sjukdom som riskerar deras hälsa ombord eller som ökar deras risk för att drabbas av till exempel sjukdomsfall som kräver skyndsam vård. Om de använder läkemedel och läkemedlen tar slut, får det inte leda till att deras tillstånd försämras snabbt. Vid räddningsinsatser får deras hälsotillstånd inte leda till att den fast anställda fartygspersonalen måste sätta in fler insatser. De måste själva kunna bland annat flytta livbåtar enligt anvisningarna. På dessa egenföretagare ska det som regel ställas samma hälsokrav som på personer i anställnings- och tjänsteförhållande.

I 2 mom. föreskrivs det om de typer av fartyg som är undantagna tillämpningsområdet och där det inte krävs läkarintyg för fartygspersonal av de anställda. Lagen ska inte tillämpas på personer som arbetar på 1) försvarsmaktens eller gränsbevakningsväsendets fartyg, vilka i regel inte används i allmän trafik för transport av passagerare eller gods, 2)

fritidsbåtar eller nöjesfartyg, 3) hyresbåtar, 4) vägfärjor, 5) fartyg med en längd av högst 10 meter, vilka används inom industrianläggningars klart åtskilda uppdämningsbassänger, 6) fartyg med en längd av högst 10 meter, vilka inte används i allmän trafik för transport av passagerare, för reguljär transport av last eller för bogsering eller 7) fartyg som används för sådan frivillig sjöräddning som inte är kommersiell verksamhet om besättningen utbildats för efterspanings- och räddningsuppdrag inom sjöräddningstjänsten. Polisen, tullen och räddningsväsendet är till största delen undantagna tillämpningsområdet eftersom deras materiel oftast är mindre än "fartyg med en längd av högst 10 meter vilka inte används i allmän trafik för transport av passagerare, för reguljär transport av last eller för bogsering" enligt 4 § 3 mom. 5 punkten i fartygssäkerhetslagen. Det vore dock av säkerhetsskäl lämpligt att tillämpa samma bestämmelser på fartygspersonal på större fartyg hos dessa myndigheter som på all annan fartygspersonal, också bestämmelserna om läkarintyg för fartygspersonal. För att köra eller bogsera fartyg som är över tio meter långa krävs det behörighetsbevis från Trafiksäkerhetsverket.

Enligt 3 mom. ska läkarintyg inte krävas vid vissa kortvariga arbeten på grund av arbetets art. Enligt 1 punkten ska de som bara arbetar när fartyget är i hamn vara undantagna bestämmelserna. Det kan vara service, städning och reparationer. Enligt 2 punkten behöver de som utför inspektioner, service eller andra därmed jämförbara tillfälliga uppdrag inte genomgå läkarundersökning för fartygspersonal. Detsamma gäller artister arbetar tillfälligt på fartyget. Tanken är att de som utför tillfälligt och kortvarigt arbete som inte ingår i de sedvanliga och permanenta arbetsuppgifterna på ett fartyg och de som bara arbetar på ett fartyg när det är i hamn ska undantas tillämpningsområdet. De behöver alltså inte ha läkarintyg för fartygspersonal. Om den som utför inspektioner eller service eller artister arbetar kvar längre än vad som kan anses tillfälligt eller om arbetet är sedvanligt fartygsarbete, är arbetet av den arten att personerna måste visa upp ett läkarintyg för redaren.

3 §. Definitioner. Paragrafen föreslås få definitioner som är nödvändiga för tillämpningsområdet. Följaktligen definieras första undersökning, förnyad undersökning, sjömansläkare, fartygspersonal och redare. I 1 och 2 punkten föreslås läkarundersökningarna precis som nu vara uppdelade i första undersökning och förnyad undersökning. Med första undersökning avses enligt 1 punkten första läkarundersökning av fartygspersonal som utförs av en sjömansläkare. I den första undersökningen kan det ingå två läkarundersökningar, om den första läkarundersökningen inte har utförts för utrikesfart av en sjömansläkare på en sjömanshälsovårdscentral eller om den första delen av den första undersökningen för inrikesfart inte av utförts av en sjömansläkare. Enligt 2 punkten avses med förnyad undersökning en läkarundersökning av fartygspersonal som utförs av en sjömansläkare eller någon annan legitimerad läkare efter den första undersökningen.

I 3 punkten definieras sjömansläkare som en läkare som avses i lagen om godkännande av läkare som sjömansläkare (47/2009) och som av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har fått rätt att arbeta som sjömansläkare. I 4 punkten definieras sjömanshälsovårdscentral. I 14 a § 1 mom. 2 punkten i folkhälsolagen ingår det bestämmelser om företagshälsovård för sjömän. Där sägs ingenting direkt om sjömanshälsovårdscentraler. Enligt 5 § i den gällande folkhälsoförordningen (802/1992) finns det elva sjömanshälsovårdscentraler och de är placerade i Björneborg, Fredrikshamn, Helsingfors, Jakobstad, Kemi, Kotka, Nyslott, Raumo, Uleåborg, Vasa och Åbo.

I 5 punkten föreslås att fartygspersonal och redare ska definieras på samma sätt som i lagen om fartygssäkerhet. Enligt 2 § 8 punkten i lagen om fartygssäkerhet avses med fartygspersonal alla som arbetar på ett fartyg. I 2 § 9 punkten i lagen om fartygssäkerhet definieras redare som en person som äger ett fartyg eller hyr ett helt fartyg och som antingen ensam eller tillsammans med andra utövar det faktiska bestämmande inflytandet i frågor som gäller fartygssäkerhet. I denna lag jämställs också personer som på grundval av avtal eller i övrigt de facto har hand om fartygssäkerhetsfrågorna med redare.

4 §. Hälsokrav på fartygspersonal. Den som hör till fartygspersonalen ska uppfylla hälsokraven för att kunna arbeta ombord på fartyg, inklusive kraven på syn- och hörsel-förmåga. På grund av arbetsplatsens art och arbetsmiljön ställs det särskilda hälsokrav i sjöfartssyrken. Genom kravet på läkarintyg säkerställs det att personerna är medicinskt lämpliga för arbete på fartyg. Vid läkarundersökningarna av fartygspersonal kontrolleras det att de anställda inte lider av sjukdomar som kan förvärras i arbetet och göra dem oförmögna att utföra sitt arbete eller som utgör en risk för andra fartygsanställdas hälsa eller säkerhet.

Enligt 2 mom. kan det genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet föreskrivas närmare om kraven på syn- och hörsel-förmåga och färgseende och om andra hälsokrav i olika arbetsuppgifter på fartyg. Enligt 18 § ska ett beslut om syn- och hörsel-förmåga gälla tillsvidare. Med stöd av det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordning kan beslutet ändra namn till förordning, vilket krävs i grundlagen. Kraven på radiotelegrafister kan strykas i beslutet eftersom den tekniska utvecklingen har gjort att yrkeskåren inte längre finns på fartyg. I övrigt motsvarar beslutet fortfarande kraven på syn- och hörsel-förmåga för fartygspersonal. Enligt det gällande beslutet är kraven på syn- och hörsel-förmåga lindrigare för sjömän med lång erfarenhet av yrket än för nybörjare. För dem som arbetar på däck är kraven på syn och hörsel strängare än för dem som arbetar på andra avdelningar. Innan social- och hälsovårdsministeriet utfärdar förordningen ska det höra delegationen för sjömansärenden.

5 §. Redarens skyldigheter. Enligt 1 mom. ska redaren säkerställa att den som ska börja arbeta på ett fartyg har ett läkarintyg för fartygspersonal enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller ett tillstånd till undantag enligt 13 §. Den som börjar arbeta på ett fartyg ska lämna ett läkarintyg eller något av de andra dokumenten till redaren för att det ska kunna förvaras på fartyget. Redaren är skyldig att kontrollera att fartygspersonalen är medicinskt lämplig för sitt arbete och att alla genomgår läkarundersökning för fartygspersonal med regelbundna intervaller. Den som enligt läkarintyget inte är lämplig

för arbete på fartyg kan av Trafiksäkerhetsverket få tillstånd till undantag för arbetet. Bestämmelser om detta ingår i 13 §.

Enligt 3 § i den gällande förordningen om läkarundersökning ska arbetsgivaren eller dennes ställföreträdare se till att en arbetstagar inte blir anställd, om han eller hon inte vid första eller förnyad undersökning konstaterats vara duglig för arbete på fartyg och att arbetstagar genomgår undersökningar i enlighet med vad förordningen föreskriver. Tanken är att förtydliga nuvarande praxis för att konstatera den medicinska lämpligheten vid läkarundersökningen. Enligt 10 § 3 mom. kan Trafiksäkerhetsverket av tvingande skäl utfärda ett tillfälligt tillstånd att arbeta utan giltigt läkarintyg. Villkoret är att intyget nyligen ska ha gått ut. Detta stämmer överens med kraven i ILO:s konvention om arbete till sjöss.

Enligt fartygssäkerhetslagen är redaren skyldig att se till att den som anställs på fartyget har både behörighetsbrev och giltigt läkarintyg för sjömän, som visar att personen är kompetent för att arbeta på fartyg.

Propositionen går inte in på arbetsgivarens skyldighet att ordna företagshälsovård för sjöfolk och svara för kostnaderna för läkarundersökningarna. I många fall är redaren också fartygspersonalens arbetsgivare. I andra fall är redaren däremot inte arbetsgivare. Därför räcker det med att redaren försäkras sig om att läkarundersökningen har utförts och gör det genom att kräva att läkarintyget för fartygspersonal eller något annat tillstånd förvaras på fartyget. Ändringen är befogad också med avseende på tillsynsmyndigheten. Redaren är lätt att nå inom sjöfarten och han är alltid anträffbar för kontroller som görs på fartyget och deltar i dem. Förslaget motsvarar 9 § i förordningen om läkarundersökning. Läkarintyget ska lämnas till redaren innan arbetet på fartyget börjar. Förslaget påverkar rederiernas skyldigheter i den meningen att redarens skyldighet att kontrollera att de som arbetar ombord är kompetenta för skeppsarbete utsträcks till egenföretagare och lärande på arbetsplatsen.

Enligt 2 mom. är redaren skyldig att se till att också han själv vid arbete ombord har ett giltigt läkarintyg, ett tillfälligt tillstånd eller tillstånd till undantag för arbete. I förekom-

mande fall har tillsynsmyndigheten, Trafiksäkerhetsverket, rätt att kontrollera att redaren har medicinsk lämplighet för arbete på fartyg på samma sätt som andra anställda kontrolleras.

Enligt 3 mom. ska redaren förvara fartygspersonalens läkarintyg, tillfälliga tillstånd eller tillstånd till undantag för arbete på fartyg på fartyget. Bestämmelsen ska bara tillämpas på redare som arbetar ombord på fartyget. Dessutom ska redaren förvara sitt eget läkarintyg, tillfälliga tillstånd eller tillstånd till undantag för arbete ombord på fartyget under anställningstiden och återlämna dokumenten enligt 1 och 2 mom. till personalen och sig själv när anställningen eller avtalet löper ut eller någon flyttar till ett annat fartyg. På så sätt ges tillsynsmyndigheten möjlighet att kontrollera att bemanningen är korrekt vad beträffar hälsokraven för sjöfolk.

I 3 mom. hänvisas det till lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004). Redaren ska ha rätt att behandla uppgifter om fartygspersonalens hälsotillstånd enligt det som föreskrivs om behandling av uppgifter om hälsotillstånd i lagen om integritetsskydd i arbetslivet. Vid behandling av uppgifter om fartygspersonalens hälsotillstånd är redarens skyldig att följa lagen om integritetsskydd i arbetslivet beträffande alla som hör till fartygspersonalen, också andra än personer i anställnings- och tjänsteförhållande. Följaktligen ska lagen om integritetsskydd i arbetslivet tillämpas när uppgifter om hälsotillstånd behandlas och uppgifterna gäller personer som arbetar på fartyget med stöd av något annat avtal.

6 §. Läkarundersökningar i utrikesfart. Paragrafen motsvarar 5 § i förordningen om läkarundersökning. Det rådande läget för första undersökning och förnyad undersökning föreslås vara oförändrat.

I 1 mom. bestäms det om den första undersökningen i utrikesfart. Den som börjar arbeta inom sjöfart är skyldig att före tjänstgöringen för utrikesfart genomgå en läkarundersökning för fartygspersonal som görs av en sjömansläkare på en sjömanshälsovårdscentral. Bestämmelser om sjömanshälsovårdscentraler finns i folkhälsolagen och folkhälsoförordningen. Av mycket tungt vägande skäl får en sjömansläkare göra den

första undersökningen någon annanstans än på en sjömanshälsovårdscentral. Ett mycket tungt vägande skäl kan vara att sjömanshälsovårdscentralen finns i någon annan kommun än där personen bor eller i närheten och det inte finns mycket tid innan fartyget avgår. I sådana fall måste den första undersökningen göras på en sjömanshälsovårdscentral senast tre månader efter den första undersökningen någon annanstans. En första undersökning görs bara en gång. Genom att den första undersökningen utförs centralt på sjömanshälsovårdcentralerna kan man säkerställa att de som söker till eller börjar arbeta inom branschen har hälsomässiga förutsättningar att klara sig i yrket och att det inte finns någonting i deras hälsotillstånd som kan äventyra fartygets eller fartygspersonalens säkerhet eller hälsa eller säkerhet eller att deras egen hälsa eller säkerhet inte äventyras på grund av arbetet ombord på fartyget.

I 2 mom. föreskrivs det om förnyad undersökning för utrikesfart. Förnyad undersökning ska utföras av en sjömanläkare. Av mycket tungt vägande skäl kan den förnyade undersökningen utföras av en annan legitimerad läkare. Då ska undersökningen utföras på nytt senast tre månader efter undersökningen som gjordes av någon annan än en sjömanläkare i den första hamnen där det finns en sjömanläkare. Mycket tungt vägande skäl kan i detta fall vara personen på grund av att fartyget ska lägga ut inte hinner gå till sjömanläkaren utan att missa sitt arbetspass. Lagtexten talar om "mycket tungt vägande skäl" eftersom arbete i utrikesfart ställer vissa andra krav på fartygspersonalens medicinska lämplighet än arbete i inrikesfart, eftersom rutterna är längre och arbetet därför mer belastande.

7 §. Läkareundersökningar i inrikesfart. Paragrafen motsvarar 6 § i förordningen om läkarundersökning. I 1 mom. ingår det bestämmelser om den första undersökningen för inrikesfart. Också här ska undersökningen utföras av en sjömanläkare, men platsen behöver en vara en sjömanshälsovårdscentral. Av särskilda skäl kan den första undersökningen för personal inom inrikesfart också utföras av någon annan legitimerad läkare. Då ska läkarundersökningen utföras på nytt av en

sjömanläkare senast tre månader efter den första undersökningen.

Fristen på tre månader beror på ILO:s konvention om arbete till sjöss.

Enligt 2 mom. ska förnyad undersökning utföras av en sjömanläkare. Av särskilda skäl kan undersökningen utföras av någon annan legitimerad läkare.

Med särskilda skäl avses i 1 och 2 mom. till exempel att personen på grund av att fartyget ska lägga ut inte hinner gå till sjömanläkaren utan att missa sitt arbetspass. Den begreppsmässiga skillnaden mellan "särskilda skäl" och "mycket tungt vägande skäl" beror på att arbetsmiljön och belastningen på arbetsförmågan och hälsan är olika i utrikes och inrikesfart. En stor del av arbetet på fartyg i Finland är säsongbetonat. I inrikesfart ska det inte vara på samma sätt obligatoriskt att besöka en sjömanshälsovårdscentral som i utrikesfart, där fartygspersonalen inom vissa frister om gå på en första undersökning på sjömanshälsovårdscentralen.

Enligt 3 mom. kan närmare bestämmelser om läkarundersökningarna enligt 1 och 2 mom. och 6 § utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Innan ministeriet utfärdar förordningen ska det först höra delegationen för sjömansärenden.

8 §. Skyldighet att i undantagsfall delta i förnyad undersökning. Förnyad undersökning ska utföras innan en person som hör till fartygspersonalen återgår i arbete, om ett avbrott i arbetet på fartyg har pågått under en lång tid på grund av olycka eller sjukdom. Detta gäller situationer när behörighetsbeviset från Trafiksäkerhetsverket fortfarande gäller, men personen har varit så länge borta från arbetet på fartyg att det är nödvändigt att kontrollera att han eller hon fortfarande har medicinsk lämplighet för arbetet. Det måste göras för att säkerställa att arbetsförmågan inte är bestående nedsatt efter en olycka eller sjukdom som gett upphov till lång sjukskrivning. Läkaren gör då en bedömning av behovet av rehabiliteringsinsatser mot slutet av sjukskrivningen. Utifrån den kan det sedan bedömas om personen är lämplig att arbeta på fartyg efter sjukskrivningen.

9 §. Läkrintyg för fartygspersonal. Paragrafen anger form och innehåll för läkarintyg. Intyget ska ge information om personens

psykiska och fysiska hälsa och duglighet för det arbete som han eller hon söker. Förslaget bygger på 7 § i förordningen om läkarundersökning.

Enligt 1 mom. ska läkarintyg för fartygspersonal utfärdas på finska eller svenska. Dessutom förslås det att den som blir undersökt ska ha rätt att begära att få intyget på engelska för utrikesfart. Någon sådan bestämmelse finns inte i dagsläget. ILO:s konvention om arbete till sjöss föreskriver att fastanställda på fartyg inom utrikesfart har rätt att få läkarintyg på engelska.

Enligt 2 mom. 1 punkten ska namn, andra identifieringsuppgifter, det vill säga födelsedatum och personbeteckning, och annan kontaktinformation framgå av intyget. Enligt 2 punkten ska också fysisk och psykisk lämplighet för det planerade arbetet och att personen inte har skada, en funktionsnedsättning eller en sjukdom som hindrar eller uppenbart försvårar arbetet framgå av intyget. Vid bedömningen av den fysiska hälsan är det viktigt att beakta både den fysiska prestationsförmågan och den fysiska konstitutionen. Den fysiska prestationsförmågan måste vara fullgod för de arbetsuppgifter som anställningen kräver i fartygsmiljö. Allmänt taget måste fartygspersonal enligt STCW-konventionen ha ett hälsotillstånd och en funktionsförmåga som tillåter att personalen samverkar i nödsituationer för att människornas och fartygets säkerhet ska kunna garanteras och miljöskador förhindras. Då får de anställda inte något någon skada eller funktionsnedsättning som uppenbart försvårar talförmågan, hörsel- eller hörförståelsen. Standardkravet för lämplighet att arbeta på fartyg är kapacitet att utföra medeltungt kroppsarbete. Vid bedömningen av en person med nedsatt arbetsförmåga bör man särskilt beakta belastningsfaktorer och obligatoriska arbetsuppgifter i exceptionella situationer. Dessutom bör den som arbetar i ett sjöfartsyreke vara psykiskt stabil.

Enligt 2 mom. 3 punkten ska syn- och hörsel- och färgseendet anges i läkarintyget. Närmare kriterier kommer att ingå i 4 § 2 mom. i förordningen av social- och hälsovårdsministeriet.

I 4 punkten föreslås samma bestämmelse som i 7 § 2 mom. 4 punkten i förordningen

om läkarundersökning. Det ska framgå att personen inte har någon sjukdom, som kan antas bli värre i arbete på fartyg eller som kan förmodas medföra fara för övriga ombordvarandes hälsa eller sjöfartssäkerheten. Prövningen bör utgå från att personen ska kunna behålla sin arbetsförmåga i fartygsmiljö. Inte bara belastningsfaktorer, utan också möjligheterna att ordna sjukvård ombord måste beaktas. Bestämmelsen avser å ena sidan att förhindra att de anställdas hälsotillstånd försämras på grund av en befintlig sjukdom och å andra sidan att skydda andra ombordvarandes hälsa. Sjukdomar som går i skov och påverkar arbets- och funktionsförmågan kan vara ett hinder för att arbeta på fartyg.

I 3 mom. preciseras vad som ska framgå av läkarintyget i fråga om personer under 18 år. Om personen är under arton år ska det skrivas in i intyget att arbete på fartyg inte är till skada för hans eller hennes hälsa eller utveckling. Intentionen är att säkerställa att arbetet inte blir ett hot mot en minderårigs utveckling och hälsa senare i livet.

Sjömansläkaren fattar sitt beslut om personens medicinska lämplighet för arbete på fartyg efter att ha gjort läkarundersökningen och vägt hälsotillståndet och funktionsförmågan mot de generella kraven i personens nuvarande arbete och arbete på fartyg. Läkaren måste tydligt ange vilka punkter som har medverkat till ett negativt beslut. Om råder osäkerhet kring personens hälsotillstånd, ska läkaren begära kompletterande information av läkare eller inrättningar som har behandlat personen tidigare och skjuta upp beslutet tills de nödvändiga uppgifterna finns.

Enligt 4 mom. ska social- och hälsovårdsministeriet fastställa formuläret för läkarintyg till fartygspersonal efter att först ha hört delegationen för sjömansärenden.

Enligt 5 mom. är läkaren som utfört läkarundersökningen för fartygspersonal skyldig att skicka en kopia av läkarintyget till Arbetshälsoinstitutet där det kommer att centralt finns uppgifter om hälsotillståndet hos fartygspersonal som har fått läkarintyg. Momentet är informativt och hänvisar till 2 § i lagen om ett register över läkarundersökningar av sjömän (25/1999).

10 §. Giltighetstid för läkarintyg till fartygspersonal. Paragrafen preciserar 4–6 § om giltighetstiden i förordningen om läkarundersökning. Enligt 1 mom. gäller läkarintyget om läkarundersökning av fartygspersonal i två år från och med den dag det utfärdades. Läkarintyg till personer under arton år gäller i ett år och intyg om färgseende i sex år.

I 2 mom. sägs det att undersökningen ska göras i den första hamnen där fartyget lägger till enligt 6 och 7 §, men senast tre månader efter att intyget gick ut, om giltighetstiden för ett läkarintyg till fartygspersonal går ut under resan. I 2 mom. kvarstår det rådande rättsförhållandet. Undersökningen kan skjutas upp med högst tre månader och det stämmer överens med ILO:s konvention om arbete till sjöss. Enligt 3 mom. kan en person av tvingande skäl anställas utan förnyad undersökning om det tidigare intyget nyligen gått ut. Exempel på tvingande skäl är tvingande omständigheter då det inte går att få kvalificerad fartygspersonal i hamnen utan oskäligt dröjsmål eller oskäliga kostnader. På dessa villkor kan Trafiksäkerhetsverket på ansökan tillåta att någon anställs för högst tre månader utan att det görs en förnyad undersökning. Trafiksäkerhetsverket måste behandla ansökan skyndsamt. Förnyad undersökning måste dock göras i nästa hamn där fartyget lägger till och det går att genomgå en förnyad undersökning. Undersökningen ska göras senast tre månader efter anställningen.

Den gällande förordningen om läkarundersökning innehåller ingen bestämmelse som tillåter att någon anställs av tvingande skäl utan att förnyad undersökning görs. Syftet är att 3 mom. ska vara förenligt med ILO:s konvention om arbete till sjöss.

11 §. Hälsodeklaration. I 1 mom. föreskrivs att personen ska på begäran av redaren till denne lämna en skriftlig försäkran, hälsodeklaration, om att det inte har skett förändringar i hans eller hennes hälsotillstånd sedan den senaste läkarundersökningen, om personens fortlöpande arbete på fartyg har avbrutits av någon annan orsak än sjukdom eller olycka. Hälsodeklaration tillämpas vid bland annat familjeledighet och studier.

Enligt 2 mom. ska social- och hälsovårdsministeriet fastställa formuläret för hälsodeklaration efter att först ha hört delegationen

för sjömansärenden. I social- och hälsovårdsministeriet anvisningar för läkarundersökning av sjöman (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker 2005:4) ingår ett formulär för ändamålet ("Hälsotillståndsförsäkran för sjötjänst").

12 §. Uppgifter om hälsotillstånd som ska lämnas. Enligt 1 mom. ska den som undersöks vid läkarundersökningen identifiera sig för läkaren och bekräfta anamnesuppgifterna om sitt hälsotillstånd med sin underskrift. Genom att underteckna anamnesformuläret bekräftar personen att uppgifterna är sanningensliga. Samtidigt ger personen sitt samtycke till att läkare, sjukhus och inrättningar får lämna ut sina uppgifter om personens hälsotillstånd till Trafiksäkerhetsverket och Arbetshälsoinstitutet som behandlar hans eller hennes lämplighet för arbete på fartyg. Vid förnyad undersökning ska personen ha med sig intyget från den tidigare läkarundersökningen för sjöman som informerar läkaren om att det handlar om uppföljning av hälsotillståndet och arbetsförmågan med hjälp av förnyad undersökning.

I 2 mom. föreskrivs det att läkaren, Arbetshälsoinstitutet och Trafiksäkerhetsverket med samtycke från den person som ska undersökas, för att utföra de uppgifter som avses i denna lag, har rätt att utan kostnad få nödvändiga uppgifter om personens tidigare hälsotillstånd av läkare, sjukhus och inrättningar som tidigare har behandlat honom eller henne.

13 §. Tillstånd till undantag. Sättet att reglera tillstånd till undantag motsvarar i princip 10 § i förordningen om läkarundersökning. Om personens hälsotillstånd enligt läkarundersökningen inte uppfyller kriterierna för arbete på fartyg, kan sjömansläkaren inte intyga att han eller hon är lämplig för arbetet. Enligt norm A 1.2 punkt 5 i ILO:s konvention om arbete till sjöss sägs det att en sjöman som har fått sitt intyg indraget eller som har någon begränsning i arbetsförmågan, särskilt avseende tid, bransch eller fartområde, ska ges tillfälle att gå på en ny undersökning som utförs av en annan oberoende läkare eller oberoende medicinsk expert (så kallad second opinion). I överensstämmelse med konventionen ska personen kunna anhålla om

tillstånd till undantag av Trafiksäkerhetsverket.

Årligen kommer det in något mellan 250 och 300 ansökningar om tillstånd till undantag (cirka 5 procent av läkarundersökningarna). Flest ansökningar kommer det in på grund av synkraven och diabetes. Årligen beviljas ungefär 150 tillstånd till undantag (kring 50–60 procent av ansökningarna). Flest undantag beviljas från synkrav (också färgseende) samt diabetes och kärlsjukdomar. Flest avslag ges på ansökningar av psykiska orsaker eller på grund av synen. Årligen förbjuds cirka 30 personer att inleda eller fortsätta med sin sjötjänstgöring på grund av avslag på ansökan om tillstånd till undantag.

I 1 mom. föreskrivs det precis som nu att Trafiksäkerhetsverket enligt 1 punkten kan ge tillstånd till att en person av mycket tungt vägande skäl anställs på ett fartyg trots att han eller hon vid den första undersökningen inte har ansetts vara lämplig för arbetet. Enligt 1 punkten kan verket medge tillstånd till undantag till att en person av särskilda skäl fortsätter att arbeta på fartyget trots att han eller hon vid en förnyad undersökning inte har ansetts vara lämplig för arbete på fartyg. Vid behandlingen av tillstånd till undantag har personen rätt att lägga fram kompletterande uppgifter om sitt hälsotillstånd och andra omständigheter som påverkar förutsättningarna att arbeta.

I 1 mom. delas kriterierna för att bevilja tillstånd till undantag upp på nybörjare och personer som fortsätter i sitt yrke. För nybörjarna är kraven strängare, ”av tungt vägande skäl”, men kriteriet är ”särskilda skäl” för dem som avser att fortsätta arbeta på fartyg. Under alla omständigheter är det alltid ett krav för beviljande av undantag att arbete i fartygsmiljö inte får äventyra sjösäkerheten eller personens egen säkerhet. Särskilda skäl till att fortsätta i yrket kan till exempel vara att personen tidigare har arbetat i yrket utan att den nedsatta hälsan har vart till någon större skada för yrkesutövningen. Ett typiskt fall är bristfällig förmåga hos en sjöman att urskilja färger eftersom det krävs förarbevis för att köra båt. Det krävs mer ingående bedömning och prövning eftersom den första undersökningen gäller någon inleder sin yrkesbana och det även handlar om att perso-

nen ska kunna fortsätta i yrket. För undantag behövs det mycket tungt vägande skäl. Överlag bör tillstånd för undantag inte medges, men det kan finnas särskilda fall, som när man med all säkerhet kan slå fast att nedsatt hälsa inte påverkar möjligheterna att utföra arbetet säkert. I sådana fall begränsas lämpligheten vanligen till den aktuella arbetsuppgiften.

Enligt 2 mom. ska Trafiksäkerhetsverket begära utlåtande av Arbetshälsoinstitutet om personens hälsotillstånd om personens medicinska lämplighet innan det avgör ett ärende som gäller tillstånd till undantag. Arbetshälsoinstitutet ska bedöma om personen har medicinsk lämplighet för arbete ombord på fartyg med avseende på vilken skada bristande hälsa kan ha för sjösäkerheten och säkerheten för andra som arbetar på fartyget. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet bedöma om sjötjänstgöring är till skada för personens egen hälsa och säkerhet.

Det ska alltid vara Trafiksäkerhetsverket som fattar beslut om lämpligheten för arbete på fartyg när det gäller tillstånd till undantag. Trafiksäkerhetsverket betraktar utlåtandet från Arbetshälsoinstitutet som en samlad bedömning från en medicinsk expert av personens hälsotillstånd, men verket är inte bundet av Arbetshälsoinstitutets förslag. Trafiksäkerhetsverket fattar beslutet på grundval av sin expertis inom sjöfartsområdet och med utgångspunkt i Arbetshälsoinstitutets medicinska bedömning av personen.

När Trafiksäkerhetsverket avgör en ansökan om tillstånd till undantag bör det bedöma om sökanden trots brister i syn och hörsel, sjukdom eller funktionsnedsättning är kapabla att arbeta på fartyg. Verket kan från fall till fall beakta enskilda faktorer som påverkar lämpligheten för arbetet, till exempel de individuella arbetsuppgifterna, den typ av sjöfart som fartyget bedriver, fartområde och möjligheterna till sjukvård.

Enligt momentet kan Trafiksäkerhetsverket bevilja tillstånd för undantag för högst två år i sänder och i förekommande fall förena det med begränsningar och villkor för giltighetstiden, fartområdet eller arbetsuppgifterna. Villkoren kan till exempel bestå i skyldighet att anmäla till Trafiksäkerhetsverket om det sker förändringar i sökandens hälsotillstånd

under den till tillståndet för undantag gäller, skyldighet att använda glasögon eller ha på sig glasögon i reserv eller skyldighet att använda hörapparat. Tillstånd kan beviljas om det går att fastställa att bristerna i hälsotillståndet inte påverkar möjligheterna att utföra arbetet säkert. Även i dessa fall begränsas lämpligheten för arbetet som regel till det aktuella arbetet. Ett tillstånd för undantag för färgseende kan beviljas för högst sex år i sänder. Enligt ILO:s konvention om arbete till sjöss ska ett intyg om förmåga att urskilja färger gälla i sex år.

Enligt 3 mom. ska sökanden ha rätt att överklaga beslutet om tillstånd till undantag genom besvär till förvaltningsdomstolen och förvaltningsdomstolens beslut enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996), om Trafiksäkerhetsverket inte beviljar tillstånd till undantag eller sökanden inte är nöjd med begränsningarna och villkoren i tillståndet.

14 §. Att förordna om ny läkarundersökning. I 1 mom. föreslås det att Trafiksäkerhetsverket ska kunna förordna att personen genast ska gå på ny läkarundersökning, om det har kommit fram att han eller hon på grund av försämrad hälsa inte längre uppfyller kraven enligt 9 § 3 mom. för tillfälligt tillstånd och inte heller kraven för tillstånd för undantag som har beviljats med stöd av 13 §. Detta trots att personen i den första undersökningen eller i en förnyad undersökning har ansetts vara lämplig för arbete på fartyg eller har fått tillstånd för undantag enligt 13 §. Ny bedömning av hälsotillståndet ska förordnas om det genom iakttagelser från Trafiksäkerhetsverkets sida eller i övrigt har kommit fram att personen inte längre uppfyller hälsokraven på arbetet eller att han eller hon på grund av sitt hälsotillstånd inte längre kan se till säkerheten inom sjöfarten. I 11 § i förordningen om läkarundersökning ingår det ett förbud att fortsätta arbeta på fartyg. Bestämmelsen i förordningen flyttas upp till lagnivå som grundlagen kräver. Paragrafen förbjuder inte direkt någon att fortsätta i sitt yrke, utan Trafiksäkerhetsverket bemyndigas att förordna om ny läkarundersökning. Beslutet ska vara en temporär säkerhetsåtgärd för att garantera fartygssäkerheten.

Enligt 2 mom. ska Trafiksäkerhetsverket genast underrätta berörda parter och den verksamhetsutövare hos vilken personen är anställd eller verksam om förordnandet. Från och med den tidpunkt då personen har fått del av förordnandet har han eller hon inte rätt att fortsätta arbeta på fartyget förrän det anses vara lämpligt med avseende på hälsotillståndet.

Enligt 3 mom. får Trafiksäkerhetsverkets beslut enligt 1 mom. inte överklagas. Men sökanden kan hos Trafiksäkerhetsverket anhålla om tillstånd till undantag enligt 13 §, om det vid läkarundersökningen kommer fram att han eller hon har en sjukdom eller någon annan nedsättning av hälsan som gör att läkaren bedömer att han eller hon inte är lämplig för arbete ombord på fartyg. Som det sägs om i detaljmotiveringen till 13 § kan personen överklaga beslutet om tillstånd till undantag enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

15 §. Framläggning. Paragrafen motsvarar 12 § i förordningen om läkarundersökning. Lagen och författningar som utfärdas med stöd av den ska vara framlagda på fartyget eller, om det i inrikesfart inte är ändamålsenligt på grund av fartygets storlek, på någon annan lämplig plats som anvisas av redaren.

16 §. Tillsyn. Paragrafen motsvarar 13 § i förordningen om läkarundersökning. Tillsynen över lagen ska fortfarande utövas av sjöfarts-, hälsovårds- och arbetarskyddsmyndigheterna. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken ska vara de övervakande hälsovårdsmyndigheterna och den arbetarskyggsansvariga myndigheten vid regionförvaltningsverken ska vara den övervakande arbetarskyddsmyndigheten inom regionalförvaltningen.

17 §. Förseelse mot bestämmelserna om läkarundersökning av fartygspersonal.

För närvarande finns det ingen straffbestämmelse. De som hör till fartygspersonalen är skyldiga att med sin namnteckning bekräfta sina anamnesuppgifter. Tack vare detta kan det göras en bedömning om enskilda personer är lämpliga för det arbete de söker. Dessutom anses redarens skyldighet att kontrollera att personalen är lämplig för arbete på fartyg vara nödvändig för sjösäkerheten.

Att lämna felaktiga anamnesuppgifter och bekräfta dem med sin underskrift vid läkarundersökningen betraktas som allvarligt.

Om en redare enligt 5 § eller en person enligt 11 och 12 § uppsåtligen bryter mot sin skyldighet ska de straffas för förseelse mot läkarundersökning av fartygspersonal. Enligt 5 § är redaren skyldig att den som börjar arbeta på fartyget lämnar in ett läkarintyg enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller tillstånd till undantag enligt 13 §. Redaren är skyldig att förvara dokumenten på fartyget så länge personerna arbetar där. Personerna är skyldiga att lämna sanningsenliga uppgifter när de undertecknar en hälsodeklaration enligt 11 § 1 mom. eller att med stöd av 12 § 1 mom. verifiera sanningsenliga anamnesuppgifter om sitt hälsotillstånd. Vid förseelse mot skyldigheten att kontrollera och förvara läkarintyg kan en redare dömas till böter för förseelse mot läkarundersökning av fartygspersonal, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. En person som ingår i fartygspersonalen kan dömas till samma straff för samma brott om de lämnar osanningsenliga uppgifter om sitt hälsotillstånd.

Redaren svarar för den allmänna fartygssäkerheten. Lagen om fartygssäkerhet har dock inga bestämmelser om straff för brott mot bestämmelsen om läkarintyg. I 20 kap. 2 § i sjölagen (674/1994) ingår bestämmelser om underlåtenhet att iakta gott sjömanskap. Försummar en befälhavare, en maskinchef, en styrman, en maskinmästare eller någon annan, som på fartyget fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för säkerheten till sjöss, det som han för undvikande av en sjöolycka är skyldig att utföra som en god sjöman, ska han, om inte strängare straff för försummelsen föreskrivs någon annanstans, dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Kravet på läkarundersökning av fartygspersonal har ett väsentligt samband med sjösäkerheten. I sjölagen avses med säkerhet till sjöss faktorer som direkt påverkar säkerheten. Kravet på läkarundersökning påverkar snarare säkerheten till sjöss indirekt. Följaktligen räcker det inte med bestämmelserna i sjölagen för att täcka in en redares försummelse av sina skyldigheter enligt den föreslagna lagen.

Personen ska hålla sig till sanningen när han eller hon lämnar en hälsodeklaration enligt 11 §. Enligt 12 § ska han eller hon lämna nödvändiga uppgifter till läkaren och ”på heder och samvete” genom sin underskrift intyga att anamnesuppgifterna är riktiga. Bestämmelserna om ingivande av osant intyg till myndighet enligt 16 kap. 8 § i strafflagen tillämpas på läkare som utövar offentlig makt på sjömanshälsovårdscentralerna. Varken strafflagen eller någon annan lag har straffbestämmelser om verifiering av osanna anamnesuppgifter och annan information genom sin underskrift vid läkarundersökning, om den sjömansläkare eller någon annan läkare som utför undersökningen arbetar inom den privata vården (någon annanstans än på en sjömanshälsovårdscentral eller någon annan hälsovårdscentral). Ungefär 20 procent av sjömansläkarna arbetar på sjömansläkarcentralerna och 80 procent inom den privata vården. Enligt den föreslagna paragrafen ska en person straffas för förseelse mot läkarundersökning av fartygspersonal, om någon som hör till fartygspersonalen med sin underskrift bekräftar osanna uppgifter om sitt hälsotillstånd. Bestämmelsen utvidgar fartygspersonalens straffansvar till sanningsenligheten anamnesuppgifter och annan information som lämnas till andra än läkare som utövar offentlig makt.

Den föreslagna straffbestämmelsen ska medverka till att redare och fartygspersonal bättre uppfyller sin skyldighet och därmed säkerställa att systemet läkarundersökningar fungerar bättre, även om det inte finns några liknande bestämmelser inom områden som är jämförliga med fartygspersonal.

18 §. *I kraftträdande och övergångsbestämmelser.* I 1 mom. ingår en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Enligt 2 mom. ska läkarintyg, tillfälliga tillstånd och tillstånd för undantag som har beviljats med stöd av tidigare bestämmelser fortsätter att gälla tills giltighetstiden går ut.

I 3 mom. föreskrivs det om bestämmelser som ska upphävas. Genom den föreslagna lagen upphävs social- och hälsovårdsministeriets förordning om läkarundersökningar av sjömän (476/1080). Social- och hälsovårdsministeriets beslut av den 16 januari 1985 om den synförmåga och hörsel som fordras av

sjöman (70/1985), som har utfärdats med stöd av förordningen ska fortfarande gälla.

Enligt 4 mom. ska den föreslagna lagen tillämpas i stället, om det i någon annan lag eller förordning hänvisas till en förordning om läkarundersökning av sjömän som gällde när denna lag trädde i kraft.

Enligt 5 mom. får åtgärder som krävs för verkställigheten av lagen vidtas innan den träder i kraft.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

På grundval av lagen kan ministeriet utfärda tekniska och mindre viktiga förordningar om det genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. I 7 § 3 mom. föreslås det att social- och hälsovårdsministeriet ska genom förordning ska kunna utfärda närmare bestämmelser läkarundersökning av fartygspersonal som avses i 6 § och 7 § 1 och 2 mom. Vidare föreslås det i 4 § 2 mom. att det genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet kan det föreskrivas närmare om kraven på syn- och hörsel förmåga och färgseende och om andra hälsokrav i olika arbetsuppgifter på fartyg. Dessa närmare bestämmelser ska beredas i ett trepartssamarbete i samråd med delegationen för sjömansärenden.

Social- och hälsovårdsministeriets meddelande av den 18 september 1998 om anvisningar för läkarundersökning av sjömän (701/1998), som har utfärdats med stöd av förordningen om läkarundersökning, ska fortfarande gälla. Med stöd meddelandet har ministeriet utfärdat de anvisningar om de läkarundersökningar som avses i förordningen om läkarundersökning. Social- och hälsovårdsministeriet gav 2005 ut en handbok med anvisningar om läkarundersökning av sjöman (SHM 2005:4). Handboken kommer att revideras utifrån den föreslagna lagen. Dessutom ska Social- och hälsovårdsministeriets beslut av den 16 januari 1985 om den synförmåga och hörsel som fordras av sjöman (70/1985), som har utfärdats med stöd av förordningen om läkarundersökning fortfarande ska gälla. Bestämmelser om dessa anvisningar som undantagsvis fortfarande kommer att gälla ingår i 18 § (ikraftträdande och övergångsbestäm-

melser). Vidare ska social- och hälsovårdsministeriet fastställa formuläret för läkarintyg (9 § 2 mom.) och formuläret för hälsodeklaration (11 § 2 mom.) efter att först ha hört delegationen för sjömansärenden.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Syftet med propositionen är att lagstiftningen om läkarundersökning av sjömän ska motsvara kraven i grundlagen. Därför tas bestämmelserna in i lag.

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Syftet med läkarundersökningarna av fartygspersonal är att säkerställa att de som arbetar på fartyg har medicinsk lämplighet för sitt arbete på fartyg både fysiskt och psykiskt och att de har tillräckligt bra synförmåga, hörsel förmåga och förmåga att urskilja färger för att kunna utföra det planerade arbetet. Målet är också att säkerställa att de anställda inte har någon sjukdom som förvärras av arbetet, gör honom eller henne oförmögen att utföra arbetet eller kan äventyra sjösäkerheten eller de övriga anställdas hälsa eller säkerhet.

I motsats till nuläget ska lagen tillämpas på fartygspersonal som arbetar ombord på fartyg. Egenföretagare som arbetar ombord på fartyg för egen räkning och till exempel har hyrt in sig på fartyget för att tillhandahålla sina tjänster för passagerarna ska omfattas av lagens tillämpningsområde, vilket inte är fallet nu. Det kan vara frågan om damfrisörer, herrfrisörer, kosmetologer och massörer. Också de som praktiserar på fartyg i anslutning till läroavtal eller studier eller avlägger lärande i arbete omfattas av tillämpningsområdet.

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon har valt fritt. Grundlagsutskottet har ansett näringsfriheten vara

en grundlagsenlig huvudregel, men har ansett att näringsverksamhet i undantagsfall får vara tillståndspliktig. Bestämmelserna om tillståndsplikt måste ingå i lag och de ska vara tillräckligt exakta och noga avgränsade. Med beaktande av de anställdas egen säkerhet och fartygssäkerheten är det på grundval av hälsomässiga och säkerhetsmässiga aspekter korrekt och nödvändigt att begränsa näringsfriheten för egenföretagare så mycket att det krävs läkarundersökning av fartygspersonal också av företagarna, särskilt med beaktande av att det i övrigt är frivilligt för företagare att ha företagshälsovård. De som arbetar i fartygsmiljö ska vara vid så god hälsa att de klarar av att rädda sig själva vid larm. Dessutom har de mer begränsade möjligheter att få snabb vård. Därför föreslås kravet på läkarundersökning som utförs av en sjömansläkare bli utvidgat till egenföretagare som arbetar ombord på fartyg. Syftet är att säkerställa fartygssäkerheten.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid trygga. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter ska utfärdas genom lag. I sin bedömning av skyddet för personuppgifter har grundlagsutskottet understrukt den i konstitutionellt hänseende viktiga omständigheten att en begäran om att få uppgifter om någons hälsa måste vara befogad på grund av till exempel särskilda krav i tjänstutövningen eller arbetsuppgifterna. Bestämmelserna måste dessutom vara tillräckligt exakta och noga avgränsade. Redaren är skyldig att kontrollera att en anställd har medicinsk lämplighet för sitt arbete ombord och ska därför kräva att fartygspersonalen visar upp ett giltigt läkarintyg, ett tillfälligt tillstånd enligt 9 § 3 mom. eller ett tillstånd för undantag enligt 12 §. Redan för att få behörighetsbrev för sjöfartyrken krävs det att

man visar upp ett intyg över sitt hälsotillstånd för Trafiksäkerhetsverket som beviljar behörighetsbrev. Redaren är skyldig att förvara uppgifter om personalens hälsotillstånd bara under anställningstiden. Det finns inga grunder för att uppgifterna ska finnas kvar där efter att någon har slutat arbeta på fartyget. Tack vare att uppgifterna om personalens hälsotillstånd finns på fartyget under anställningstiden kan tillsynsmyndigheterna kontrollera att fartyget har kvalificerad bemanning. Redaren ska lämna tillbaka läkarintygen eller tillstånden för undantag när han eller hon slutar sin anställning på fartyget.

Propositionen begränsar inte någons rätt att själv bestämma hur uppgifter om hans eller hennes hälsotillstånd får behandlas. Redaren får behandla personuppgifter om en anställd bara med hans eller hennes samtycke. Om en person enligt läkarintyget inte är medicinskt lämplig för att arbeta på fartyg, har personen så som i det nuvarande läget rätt att anhålla om tillstånd till undantag hos Trafiksäkerhetsverket. Detta är av relevans bland annat med avseende på de rättigheter som är skyddade enligt 18 § 1 mom. i grundlagen. Rätten att fritt välja arbete har samband med likabehandlingsprincipen och diskrimineringsförbudet i grundlagen. Den som anställer någon är alltså skyldig att följa kravet på jämlik behandling.

Med avseende på möjligheten att införa begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna kan det dock anses att förslagen är proportionella och motiverade för att garantera fartygssäkerheten.

Följaktligen kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om läkarundersökning av fartygspersonal

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syfte

Syftet med denna lag är att främja säkerheten inom sjöfarten genom bestämmelser om läkarundersökning av fartygspersonal.

2 §

Tillämpningsområde

Lagen ska tillämpas på fartygspersonal som arbetar ombord på finländska fartyg.

Lagen tillämpas inte på personer som arbetar på

1) de av försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets fartyg som i regel inte används i allmän trafik för transport av passagerare eller gods,

2) fritidsbåtar eller nöjesfartyg,

3) hyresbåtar,

4) vägfärjor,

5) fartyg med en längd av högst 10 meter, vilka används inom industrianläggningars klart åtskilda uppdrämningsbassänger,

6) fartyg med en längd av högst 10 meter, vilka inte används i allmän trafik för transport av passagerare, för reguljär transport av last eller för bogsering,

7) fartyg som används för sådan frivillig sjöräddning som inte är kommersiell verksamhet och där besättningen utbildats för efterspanings- och räddningsuppdrag inom sjöräddningstjänsten.

Lagen tillämpas inte heller på personer som

1) utför arbete på fartyget bara när det är i hamn,

2) utför inspektioner, service eller andra därmed jämförbara tillfälliga uppdrag på fartyget,

3) arbetar tillfälligt på ett fartyg som artister.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *första undersökning* första läkarundersökning av fartygspersonal,

2) *förnyad undersökning* läkarundersökning av fartygspersonal som utförs efter den första undersökningen,

3) *sjömansläkare* läkare som avses i lagen om godkännande av läkare som sjömansläkare (47/2009),

4) *sjömanshälsovårdscentral* hälsovårdscentral som tillhandahåller företagshälsovård som avses i 14 a § 1 mom. 2 punkten i folkhälsolagen (66/1972),

5) *fartygspersonal* och *redare* detsamma som i lagen om fartygspersonal och säkerhetsorganisation för fartyg (1687/2009).

4 §

Hälsokrav på fartygspersonal

De som hör till fartygspersonalen ska uppfylla hälsokraven för att få arbeta ombord på ett fartyg. Genom att det krävs läkarintyg av

dem som hör till fartygspersonalen säkerställs det att de är medicinskt lämpliga för arbete på fartyg.

Närmare bestämmelser om kraven på fartygspersonalens syn- och hörsel förmåga och färgseende och om andra hälsokrav i olika arbetsuppgifter på fartyg får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Innan ministeriet utfärdar förordning ska det höra delegationen för sjömansärenden.

5 §

Redarens skyldigheter

Redaren ska säkerställa att den som ska börja arbeta på fartyget har ett läkarintyg enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller ett tillstånd till undantag enligt 13 § och att personen överlämnar nämnda dokument för förvaring på fartyget.

Om redaren arbetar på fartyget, ska han eller hon ha ett giltigt läkarintyg enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller ett tillstånd till undantag enligt 13 §.

Redaren ska förvara de dokument som avses i 1 och 2 mom. på fartyget till dess att anställningen eller avtalet för den som hör till fartygspersonalen löper ut eller redaren själv flyttar till ett annat fartyg.

Vid behandling av uppgifter om fartygspersonalens hälsotillstånd ska lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) iakttagas.

6 §

Läkarundersökningar i utrikesfart

Den första undersökningen för utrikesfart ska utföras av en sjömansläkare på en sjömanshälsovårdscentral. Av synnerligen välgående skäl kan den första undersökningen också utföras någon annanstans av en sjömansläkare. Då ska den första undersökningen utföras på nytt på en sjömanshälsovårdscentral senast tre månader efter den första undersökning som utfördes någon annanstans.

Förnyad undersökning för utrikesfart ska utföras av en sjömansläkare. Av synnerligen

välgående skäl kan en förnyad undersökning också utföras av någon annan legitimerad läkare. Då ska undersökningen utföras på nytt inom tre månader i första hamn där det finns en sjömansläkare.

7 §

Läkarundersökningar i inrikesfart

Den första undersökningen för inrikesfart ska utföras av en sjömansläkare. Av särskilda skäl kan den första undersökningen också utföras av någon annan legitimerad läkare. Då ska läkarundersökningen utföras på nytt av en sjömansläkare senast tre månader efter den första undersökningen.

Förnyad undersökning för inrikesfart ska utföras av en sjömansläkare. Av särskilda skäl kan förnyad undersökning utföras av någon annan legitimerad läkare.

Närmare bestämmelser om läkarundersökningarna enligt 1 och 2 mom. och 6 § får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Innan ministeriet utfärdar förordningen ska det höra delegationen för sjömansärenden.

8 §

Skyldighet att delta i förnyad undersökning i undantagsfall

Om någon som hör till fartygspersonalen har varit frånvarande från sitt arbete på fartyget en längre tid på grund av sjukdom eller en olycka ska han eller hon genomgå läkarundersökning före sin återgång till arbetet.

9 §

Läkarintyg för fartygspersonal

Läkarintyg ska utfärdas på finska eller svenska. Läkarintyg för utrikesfart ska på begäran av den som undersökts dessutom utfärdas på engelska.

Ett läkarintyg ska innehålla följande uppgifter om den undersökta personen:

1) namn och andra identifieringsuppgifter samt kontaktinformation,

2) fysisk och psykisk lämplighet för det planerade arbetet och att personen inte har en skada, en funktionsnedsättning eller en sjukdom som hindrar eller uppenbart försvårar hans eller hennes arbete,

3) om hans eller hennes synförmåga, hörsel och färgseende uppfyller de krav som föreskrivs i social- och hälsovårdsministeriets förordning,

4) att han eller hon inte har någon sjukdom, som kan antas bli värre i arbete på fartyg eller medföra fara för övriga ombordvarandes hälsa eller sjöfartssäkerheten.

Om läkarintyg utfärdas till någon som är under 18 år, ska där framgå att arbete eller fortsatt arbete på fartyg inte är till skada för hans eller hennes hälsa eller utveckling.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer formuläret för läkarintyg för fartygspersonal efter att ha hört delegationen för sjömansärenden.

Bestämmelser om läkarens skyldighet att skicka en kopia av läkarintyget till Arbetshälsoinstitutet finns i 2 § i lagen om ett register över läkarundersökningar av sjömän (25/1999).

10 §

Giltighetstid för läkarintyg för fartygspersonal

Ett läkarintyg om läkarundersökning av fartygspersonal gäller i två år från och med den dag det utfärdades. Ett läkarintyg som utfärdats för en person som är under 18 år gäller i ett år. Intyg om färgseende gäller i sex år.

Om giltighetstiden för ett läkarintyg för fartygspersonal går ut under resan ska läkarundersökning enligt 6 eller 7 § göras i första hamn som fartyget anlöper, dock senast tre månader efter det att intyget gått ut.

Av tvingande skäl kan Trafiksäkerhetsverket utfärda ett tillfälligt tillstånd att arbeta utan giltigt läkarintyg, om intyget gått ut nyligen. Tillståndet gäller fram till nästa hamn där undersökning enligt 6 eller 7 § kan utföras, men högst i tre månader.

11 §

Hälsodeklaration

Om någon som hör till fartygspersonalen och har ett fortlöpande arbete på fartyget varit frånvarande från sitt arbete av någon annan orsak än sjukdom eller en olycka, ska han eller hon på begäran av redaren lämna denne en skriftlig försäkran (*hälsodeklaration*) om att det inte har skett förändringar i hans eller hennes hälsotillstånd sedan den senaste läkarundersökningen.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer formuläret för hälsodeklaration efter att ha hört delegationen för sjömansärenden.

12 §

Uppgifter som ska lämnas om hälsotillstånd

Vid en läkarundersökning ska den som undersöks identifiera sig och bekräfta bakgrundsuppgifterna om sitt hälsotillstånd (anammes) med sin underskrift.

För att utföra de uppgifter som avses i denna lag har läkaren, Arbetshälsoinstitutet och Trafiksäkerhetsverket med samtycke av den som undersöks rätt att utan kostnad få nödvändiga uppgifter om hans eller hennes tidigare hälsotillstånd av läkare, sjukhus och inrättningar som tidigare har behandlat honom eller henne.

13 §

Tillstånd till undantag

På ansökan kan Trafiksäkerhetsverket

1) av synnerligen vägande skäl tillåta att någon anställs på ett fartyg trots att han eller hon vid den första undersökningen inte har ansetts vara lämplig för arbetet,

2) av särskilda skäl tillåta att någon fortsätter att arbeta på ett fartyg trots att han eller hon vid en förnyad undersökning inte har ansetts vara lämplig för arbete på fartyget.

Trafiksäkerhetsverket ska begära utlåtande av Arbetshälsoinstitutet om sökandens hälsotillstånd innan verket avgör ett ärende som

gäller tillstånd till undantag. Verket kan bevilja tillstånd till undantag för högst två år i sänder och vid behov förena tillståndet med begränsningar och villkor för giltighetstiden, fartområdet eller arbetsuppgifterna. Ett tillstånd till undantag för färgseende kan dock beviljas för högst sex år i sänder.

Trafiksäkerhetsverkets beslut om tillstånd till undantag får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

14 §

Föreläggande om ny läkarundersökning

Trots att någon i den första undersökningen eller i en förnyad undersökning har ansetts vara lämplig för arbete på fartyg eller har fått tillstånd till undantag enligt 13 §, kan Trafiksäkerhetsverket ålägga honom eller henne att utan dröjsmål genomgå ny läkarundersökning, om det har kommit fram att han eller hon på grund av försämrad hälsa inte längre uppfyller de krav som föreskrivs i 9 § 2 mom. eller kraven för tillstånd till undantag som har beviljats med stöd av 13 §.

Trafiksäkerhetsverket ska genast underrätta personen i fråga och den verksamhetsutövare som personen är anställd hos om det föreläggande som avses i 1 mom. Från och med den tidpunkt då personen har fått del av föreläggandet har han eller hon inte rätt att fortsätta arbeta på fartyget förrän hans eller hennes hälsotillstånd har konstaterats vara sådant att det medger arbete på fartyg.

Trafiksäkerhetsverkets i 1 mom. avsedda föreläggande får inte överklagas genom besvär.

15 §

Framläggning

Denna lag och de författningar som utfärdas med stöd av den ska vara framlagda på fartyget eller, om det i inrikesfart inte är ändamålsenligt på grund av fartygets storlek, på någon annan lämplig plats som anvisas av redaren.

16 §

Tillsyn

Trafiksäkerhetsverket, hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och arbetarskyddsmyndigheterna ska utöva tillsyn över efterlevnaden av denna lag.

17 §

Förseelse mot bestämmelserna om läkarundersökning av fartygspersonal

Den som uppsåtligen

1) bryter mot skyldigheten enligt 5 § att säkerställa att den som börjar arbeta på ett fartyg lämnar in ett läkarintyg enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller ett tillstånd till undantag enligt 13 §,

2) bryter mot skyldigheten enligt 5 § 3 mom. att förvara ett läkarintyg enligt 9 §, ett tillfälligt tillstånd enligt 10 § 3 mom. eller ett tillstånd till undantag enligt 13 § under tiden för arbetet på fartyget eller

3) lämnar en hälsodeklaration som inte är sanningsenlig eller i enlighet med 12 § 1 mom. bekräftar bakgrundsuppgifter om sitt hälsotillstånd (anamnes) som inte är sanningsenliga,

ska om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter för *förseelse mot bestämmelserna om läkarundersökning av fartygspersonal*.

18 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs social- och hälsovårdsministeriets förordning om läkarundersökningar av sjömän (476/1080). Social- och hälsovårdsministeriets beslut om den synförmåga och hörsel som fordras av sjöman (70/1985) är dock fortfarande i kraft.

Läkarintyg för sjömän, tillfälliga tillstånd och tillstånd till undantag som har beviljats med stöd av tidigare bestämmelser fortsätter att gälla tills deras giltighetstid går ut.

Om det i någon annan lag eller förordning hänvisas till den förordning om läkarundersökning av sjömän som gällde när denna lag trädde i kraft, ska denna lag tillämpas i stället för förordningen. Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Nådendal den 24 juni 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*